

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Ana Bilim Dalı

**EVLİ BİREYLERİN EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ
İLE EVLİLİK DOYUMLARI ARASINDAKİ
YORDAYICI İLİŞKİLER**

Yüksek Lisans Tezi

Pınar TETİK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Pınar TETİK

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentileri ile Evlilik Doyumları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 05.07.2023

Sayfa Sayısı : 92

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

Dizin Terimleri : Evlilik, Evlilik Rol Beklentileri, Evlilik Doyumu

Türkçe Özet : Bu araştırmada evli bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasında ilişki olup olmadığını incelemek için katılımcı olarak 422 evli bireye ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin cinsiyetine, yaşına, evlilik süresine ve sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği; bireyin kendi ailesinin gelir durumuna ve evlenme yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin eğitim düzeyi, gelir getiren bir işte çalışma durumu, aylık gelir seviyesi ve evlilik sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği; geleneksel rol beklentisi puanlarının ise eğitim düzeyi, gelir getiren bir işte çalışma durumu, aylık gelir seviyesi ve evlilik sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca evlilik rol beklentilerinin ile evlilik doyumunu yordadığı saptanmıştır. Evlilik rol beklentilerinin, evlilik doyumundaki değişimin yaklaşık %6'sını açıkladığı bulunmuştur. Eşitlikçi rol beklentisi ve geleneksel rol beklentisi evlilik doyumunu pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer yandan eşitlikçi rol beklentisinin evlilik doyumunu açıklama gücü, geleneksel rol beklentisine göre daha yüksektir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Pınar TETİK

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Ana Bilim Dalı

**EVLİ BİREYLERİN EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ
İLE EVLİLİK DOYUMLARI ARASINDAKİ
YORDAYICI İLİŞKİLER**

Yüksek Lisans Tezi

Pınar TETİK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Pınar TETİK

.../.../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Pınar TETİK'in "Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentileri ile Evlilik Doyumları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Ana Bilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzası

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

İmzası

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN
(Danışman)

İmzası

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20...

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada evli bireylerin demografik özellikleri açısından evlilikteki rol beklentilerinin incelenmesi ve katılımcıların evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasındaki yordayıcı ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, 266 kadın ve 156 erkek olmak üzere toplam 422 evli birey katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Köksal ve İlhan (2018) tarafından geliştirilen Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği ve Tezer (1996) tarafından geliştirilen Evlilik Yaşamı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21.0 istatistik yazılımından yararlanılmıştır. Katılımcıların kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler frekans ve yüzde tablosunda gösterilmiştir. Ölçeklerin toplam ve alt boyut puanlarının normallik sınamasında çarpıklık katsayısı (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2011). Normal dağılım göstermeyen değişken (eşitlikçi) puanlarının logaritmik dönüşümleri yapılarak puanların iki gruptan oluşan demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden; ikiden fazla gruptan oluşan değişkenlere göre karşılaştırılmasında ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki testinde Pearson korelasyon testinden; evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumunu yordama durumunu belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 ($p < 0.05$) olarak kabul edilmiştir. Araştırmada sonucunda elde edilen bulgulara göre kadın katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, erkek katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir. Erkek katılımcıların ise geleneksel rol beklentisi puanı, kadın katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir. Diğer yandan eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin cinsiyetine, yaşına, evlilik süresine ve sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği; bireyin kendi ailesinin gelir durumuna ve evlenme yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin eğitim durumuna, gelir

getiren bir işte çalışma durumuna, aylık gelir durumuna ve evlilik sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği; geleneksel rol beklentisi puanlarının ise eğitim durumuna, gelir getiren bir işte çalışma durumuna, aylık gelir durumuna ve evlilik sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi gösteren birinci modelin uygun olduğu ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığı tespit edilmiştir. Evlilik rol beklentileri, evlilik doyumundaki değişimin yaklaşık %6'sını açıklamaktadır. Regresyon katsayıları ve katsayıların anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre eşitlikçi rol beklentisi ve geleneksel rol beklentisi evlilik doyumunu pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer yandan eşitlikçi rol beklentisinin evlilik doyumunu açıklama gücü, geleneksel rol beklentisine göre daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Rol, Rol beklentisi, Evlilik rol beklentisi, Eşitlikçi roller, Geleneksel roller, Toplumsal cinsiyet rolleri, Evlilik doyumu

SUMMARY

In this study, it was aimed to examine the role expectations of married individuals in terms of their demographic characteristics and to determine the predictive relationships between the marriage role expectations of the participants and their marital satisfaction. A total of 422 married individuals, 266 women and 156 men, participated in the research. Personal Information Form prepared by the researcher, Marriage Role Expectations Scale developed by Köksal and İlhan (2018) and Marriage Life Scale developed by Tezer (1996) were used as data collection tools in the study. SPSS 21.0 statistical software was used in the analysis of the data. Information on the personal characteristics of the participants is shown in the frequency and percentage tables. The coefficients of Skewness and Kurtosis were used in testing the normality of the total and sub-dimension scores of the scales. The fact that the skewness and kurtosis coefficients used in the normal distribution feature of the scores obtained from a continuous variable are within ± 1 limits can be interpreted as the scores do not show a significant deviation from the normal distribution (Büyüköztürk, 2011). In the comparison of the scores of the non-normally distributed variable (egalitarian) scores according to the demographic variables consisting of two groups by performing logarithmic transformations, two independent samples t-test; ANOVA test was used in the comparison according to the variables consisting of more than two groups. When a significant difference was observed in the ANOVA test, the LSD post hoc test was used to determine between which groups the difference was. In the correlation test between marital role expectations and marital satisfaction, Pearson correlation test; Multiple regression analysis was used to determine whether marital role expectations predict marital satisfaction. The statistical significance level in the analyzes was accepted as 0.05 ($p < 0.05$). According to the findings obtained in terms of demographic variables, the egalitarian role expectation score of female participants is significantly higher than the scores of male participants. The traditional role expectation scores of male participants are significantly higher than the scores of female participants. When we look at the results of the research, it is seen that the egalitarian and traditional role expectation scores differ significantly according to the gender, age, duration of marriage and the number of children they have; It has been determined that there is

no significant difference according to the income status of the individual's own family and the age of marriage. It was found that egalitarian role expectation scores did not differ significantly according to the education level of the individual, working in an income generating job, monthly income status and the number of marriages; It was determined that traditional role expectation scores differed significantly according to education status, working in an income-generating job, monthly income status and number of marriages. It was determined that the first model showing the relationship between marital role expectations and marital satisfaction was appropriate and there was no multicollinearity problem between the independent variables. Marriage role expectations explain about 6% of the variation in marital satisfaction. According to the regression coefficients and the t-test results regarding the significance of the coefficients, egalitarian role expectation and traditional role expectation predict marital satisfaction positively and significantly. On the other hand, the power of egalitarian role expectation to explain marital satisfaction is higher than traditional role expectation.

Keywords: Marriage, Role, Role expectancy, Marriage role expectation, Egalitarian roles, Traditional roles, Gender roles, Marital satisfaction

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ve KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Evlilik	8
1.2. Evliliğin Kuramsal Açıklaması	12
1.3. Evlilik Doyumu	16
1.4. Evlilik Doyumu ile İlgili Araştırmalar	20
1.5. Rol Kavramı	24
1.5.1. Geleneksel ve Eşitlikçi Roller	24
1.5.2. Evlilik Rol Beklentileri.....	25
1.5.3. Evlilik Rol Beklentileri ile İlgili Araştırmalar.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli.....	35
2.2. Çalışma Grubu.....	35
2.3. Verilerin Toplanması	37
2.4. Veri Toplama Araçları.....	37
2.4.1. Kişisel Bilgi Formu (EK-A)	37
2.4.2. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (EK-B).....	38
2.4.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği (EK-C)	38
2.5. Verilerin Analizi	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Evlilik Rol Beklentileri ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	46
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA ve YORUM

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar	56
---------------------	----

5.2. Öneriler.....	58
5.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	58
5.2.2. Alanda alışan psikolojik danışmanlara yönelik öneriler.....	59
5.2.3. Politika yapıcılara ilişkin öneriler.....	59
KAYNAKÇA	61
EKLER.....	72

KISALTMALAR

%	: Yüzde
$\bar{x}$	: Ortalama
ERBÖ	: Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği
EYÖ	: Evlilik Yaşamı Ölçeği
F	: ANOVA testi F istatistiği
KBF	: Kişisel Bilgi Formu
n	: Örneklem/gruptaki örneklem sayısı
p	: Anlamlılık düzeyi
r	: Korelasyon katsayısı
SS	: Standart sapma
t	: Bağımsız iki örneklem t testine ait t değeri
TDK	: Türk Dil Kurumu
β	: Standardize regresyon katsayısı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı	36
Tablo 2. Evli bireylerin cinsiyetlerine göre evlilik rolü beklentileri	40
Tablo 3. Evli bireylerin yaş düzeylerine göre evlilik rolü beklentileri	40
Tablo 4. Evli bireylerin eğitim durumlarına göre evlilik rolü beklentileri	41
Tablo 5. Evli bireylerin gelir getiren bir işte çalışma durumlarına göre evlilik rolü beklentileri	42
Tablo 6. Evli bireylerin aylık gelir durumlarına göre evlilik rolü beklentileri	42
Tablo 7. Evli bireylerin kök ailelerinin gelir durumuna göre evlilik rolü beklentileri	43
Tablo 8. Evli bireylerin evlenme yaşına göre evlilik rolü beklentileri	43
Tablo 9. Evli bireylerin evlilik süresine göre evlilik rolü beklentileri	44
Tablo 10. Evli bireylerin evlilik sayısına göre evlilik rolü beklentileri	45
Tablo 11. Evli bireylerin sahip oldukları çocuk sayısına göre evlilik rolü beklentileri	45
Tablo 12. Evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumu arasındaki ilişki	46
Tablo 13. Evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumunu yordamasına ait çoklu regresyon sonuçları	46

ÖNSÖZ

Bu emeği, Karadeniz'in meşakkatli coğrafyasına rağmen her daim üretimin içinde olan ve bu sebeple bir asrı deviren ömründe hem irade hem de söz sahibi bir kadın olarak hayat süren atam, köküm, tarihim, rahmetli babaannem Fatma (Fadime) Pargo KANSIZ'ın özgür ruhuna ithaf ediyorum.

Tez yazım sürecimde, bilgisi, sabrı ve mizah anlayışıyla motivasyonumu sürekli ayakta tutan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN'e; tez savunma jürisinde yer alarak beni onurlandıran saygıdeğer hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL'a; akademik deneyimi ve çocukluğumuza dayanan güçlü bağımızla ellerimi hiç bırakmayan can dostum Dr. Öğr. Üyesi Melek Balçık ÇOLAK'a; bu uzun ve zorlu süreci güzel varlığıyla kolaylaştıran ve her aşamasında yanımda yürüyen sevgilim, eşim, hayat yoldaşım Gültekin TETİK'e; hep orada olduklarını kalbim gibi bildiğim canım kardeşlerim Derya ve Deniz'e; beni teyze yaparak kalbimi daha da büyüten canım yeğenlerim Ali Mehdi ve Osman Batur'a; kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğunu bana kitaplardan önce öğreten ve tek başına bir ordu kadar güçlü olan bilinciyle, güzelliğiyle ve dualarıyla beni sarıp sarmalayan canım annem Fatma Saniye KANSIZ'a; ilk öğretmenim, vazgeçmeme sebebim, üç kız evladını başının üzerinde taşıyan ve kendinden bile koruyan canım babam Mehmet Devlet KANSIZ'a; varlığımın iki yegâne sebebi, en sevdiğim oğlum Ömer Nasuh ve en sevdiğim oğlum Hamza Muhammet'e;

Bu çalışmaya katılan ve can veren tüm gönüllülere ayrı ayrı ve sonsuz sevgimle teşekkür ediyorum.

Pınar TETİK

İstanbul, Temmuz 2023

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu açıklanmıştır. Ardından araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemleri, sayıltılar, sınırlılıklar ve temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

İnsan hayatı, karmaşık ve renkli bir süreçtir ve birçok kararın verildiği bir yolculuktur. Özellikle okul, meslek ve eş seçimi gibi kararlar, bireyin hayatında uzun vadeli etkiler yaratabilmektedir. Bu kararların en önemlilerinden biri de evlenip-evlenmemeye karar vermektir. Ancak, evlilik kararı almak birey için birçok değişkenle ilgilidir. Yaş, fiziksel durum, eğitim seviyesi, ekonomik bağımlılık, aile ve çevre baskısı, dini inançlar, gelenekler ve kültürler gibi faktörler bireyin evlilik kararını etkileyebilir. Ayrıca, kitle iletişim araçları ve arkadaşların yaklaşımları da bu kararı şekillendirebilir. Bununla birlikte, evliliğin tarihinin çok eski zamanlara dayandığı söylenebilir (Şahin, 2019).

Evliliğin yaklaşık 4000 yıllık bir tarihi olduğu bilinmektedir. İnsan hayatını pek çok yönden etkileyen önemli bir kurumdur. Tarihte bilinen en eski evlilik belgesi ise Aramca yazılmış ve Yahudilere ait olan bir papirüstür. Bu belge İ.Ö. 5. yüzyıla tarihlenmektedir (Emiroğlu, 2002). Evlilik, insanın diğer insanlarla bir arada yaşamaya programlanmış olması sebebiyle ilk sosyalleşme davranışlarından biri olarak kabul edilir. İlkel toplumlarda, fizyolojik hayatın sürdürülmesinin pratik bir nedeni olarak görülen evlilik, zamanla güvenlik ve aşk kavramlarının da eklenmesiyle evrimleşmiştir. Biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçların karşılanması arzusu, bireyleri evliliğe yönlendiren etkenler olarak görülebilir (Woody ve Woody, 1973). Evlilik, insanların hayatlarında önemli bir yere sahip olan ve çoğu insanın hedefleri arasında yer alan bir kurumdur. Bu kurum, bireylerin hayatlarında karşılaşacakları zorluklarla mücadele etmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda birbirlerine destek olarak sevinçleri ve mutlulukları paylaşmalarına olanak sağlar. Evlilik, insanların yaşamlarına anlam ve doyum katan, genel sağlık durumlarını olumlu yönde etkileyen bir sosyal yapıdır (Zhang ve Hayward, 2006).

Glenn (1991), evliliği bireylerin mutluluğuna ve kişiliklerinin gelişimine büyük katkı sağlayan bir unsur olarak tanımlamaktadır. Evlilik ilişkisi, kişinin maddi ve

manevi doyumunu sağlamlasında, görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmesinde ve çevresine uyum sağlamlasında önemli bir rol oynamaktadır (Çelik, 2006). Evlilik, birbirine yoğun duygular hissedilen bireylerin, birbirine ait olma, mutluluk, bağlılık ve sevgi gibi psikolojik ihtiyaçlarını da karşıladığı bir ilişki biçimidir (Framo, 1996).

Evlilik, insan hayatında birçok değişikliğe de neden olmakta ve insanlar bekârlık rollerinden evlilik rollerine geçmektedirler (Canel, 2007). Evlilikte roller, eşler arasında görevlerin nasıl paylaşıldığı ve nasıl yerine getirildiğine ilişkin davranışları belirleyen önemli unsurlardır (Kılıç, 2012). Bu davranış kalıpları, çiftlerin evlilik sürecinde geleneksel mi yoksa eşitlikçi bir tutum mu benimseyeceğine bağlı olarak değişkenlik gösterir (Canel, 2007). Evlilikte geleneksel roller, toplumun kadına ve erkeğe atfettiği cinsiyet özelliklerine (toplumsal cinsiyet rolleri) bağlı olarak belirlenen davranış kalıplarıdır (İmamoğlu, 1991). Evlilikte kadın ve erkeğin hangi görevleri yerine getireceği, toplumun cinsiyet rollerine yüklediği beklentiler doğrultusunda belirlenmektedir ve bu da evlilikte geleneksel rol beklentilerinin önemli bir göstergesidir (Knox ve Schacht, 2009).

Geleneksel toplumlarda evlilik rolleri, erkeğin dışarıda çalışıp evin geçimini sağlması, kadının ise evin içindeki işleri yapması şeklinde belirlenmektedir (Morgan ve Walker, 1983). Geleneksel evliliklerde, toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda iş ve sorumluluklar ayrılmakta ve bu nedenle evle ilgili kararlar ve ev içindeki işlerde kadınlar daha etkin rol alırken, dışarıdaki ilişkiler ve satın alma işlerinde erkekler daha fazla söz sahibi olabilmektedir (Parsons, 1942) fakat kadın iş gücüne yönelik talebin artmasıyla birlikte, sosyo-ekonomik yapıdaki değişimler, aile içindeki geleneksel rollerin eşitlikçi nitelikler kazanmasına yol açmaktadır (Başbuğu, 1995). Eşitlikçi rollerde, evlilik içindeki rollerin paylaşımı ve karar verme süreçlerinde ortaklık ön planda iken, roller de eşler arasında esnek bir şekilde değişebilmektedir (Laws, 1971). Bununla birlikte, aile içinde otoritenin eşler arasında eşit olarak dağıtıldığı ve çocukların yetiştirilmesinde demokratik kuralların uygulandığı görülmektedir (Eken, 2006). Kadınlar ve erkekler arasındaki rol davranışları ve beklentileri arasındaki bu bütünleyici ve karşılıklı ilişki, ailenin sosyal yapısını oluşturmakta ve bu beklentilerin birbiriyle uyumlu olup olmaması, evlilikteki uyumun kalitesini belirleyebilmektedir (Hurvitz, 1965; Akt. Tarhan, 2011).

Bradbury ve Karney (2004) evliliklerin devam etmesindeki sebeplerden birinin, çiftlerin birbirinin varlığından huzur ve mutluluk bulmaları olduğunu ifade etmiştir. Evlilikte mutluluk ve doyumun sağlanması, karşılıklı uyumun oluşması ve beklentilerin gerçekleşmesiyle mümkündür (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Evlilik doyumunu, evlilikte bireylerin hem kişisel hem de çevresel faktörlerden kaynaklanan psikolojik tatmin düzeyini ifade eder. Bu doyum, ortak bir deneyimi paylaşma, uyumlu ilişkiler, aile geçmişi, eşitlik ve aile bağları gibi alt boyutları içerir. Doyumlu bir ilişki, ortak bir dünyayı paylaşma, sevgi, dostluk, sorunların azalması, artan cinsel tatmin ve iletişim, çekicilik hissi, sevginin algılanması ve dış etkenlerin ilişkiye müdahale etmemesi gibi unsurları içerir. Evlilik doyumunu etkileyen faktörler arasında duygusallık, aşk, sevgi, birlikte zaman geçirme isteği, çatışma çözme becerisi, rol algıları, cinsellik, maddi konulara yaklaşım, ebeveynlik anlayışı ve kök aileden çekirdek aileye aktarılan örüntüler gibi unsurlar dikkat çekmektedir (İmamoğlu, 1995).

Yapılan araştırmalar, sağlam ve doyum seviyesi yüksek bir evlilik birlikteliğinin bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal sağlığını desteklediğini göstermektedir. Yüksek evlilik doyumuna sahip çiftlerin birbirinden aldıkları mutluluk, kendilerine ve ilişkilerine çeşitli faydalar sağlamaktadır. Bu çiftlerin stres seviyeleri düşüktür, yaşam mutlulukları yüksektir ve olumsuz yaşam koşullarına karşı daha dirençlidirler. Öte yandan, düşük doyuma sahip çiftlerin stresli evlilik deneyimleri zihinsel ve fiziksel sağlıklarını tehlikeye atmakta ve hatta çocukları dahi aynı riski taşımaktadır (Kirby, 2005).

Evlilik doyumunu, evlilik ilişkisindeki memnuniyet düzeyini ifade eder. Çiftlerin ilişkilerini nasıl değerlendirdiklerini ve birlikteliklerinden aldıkları haz ve mutluluk seviyelerini yansıtır ancak evlilik doyumunu, her birey ve her çift için farklı algılanabilir ve çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Bu sebeple her bireyin ve her bir çiftin, kendi dinamiklerinin ve ihtiyaçlarının farkında olması ve karşılıklarına çıkabilecek sorunlar karşısında uygun çözümler bulabilmeleri evlilik doyumuna ulaşabilmeleri açısından önemlidir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Evlilik, başlangıçta olumlu beklentilerle başlayan bir ilişki olsa da zaman içinde bu beklentilerin karşılanmaması nedeniyle sorunlar ortaya çıkabilir ve evlilik hem mutluluk kaynağı hem de sorun kaynağı haline gelebilir (Güven ve Sevim, 2007). Dolayısıyla eşler arasındaki uyumun artması, evlilik olgusu üzerinden edinilen doyum da arttırabilir. Literatürde evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumuna ile ilişkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, evlilik doyumunu yordamada evlilik rol beklentilerinin işlevini tespit etmektir. Evli bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasındaki yordayıcı ilişkilerin incelenmesinin, evli bireylerin yaşadığı evlilik sorunları kapsamında çözüm önerileri geliştirilmesine yardımcı olacağı, uzmanlara ve akademik alana anlamlı bir katkı sağlayacağı ve araştırma sonuçlarının müdahaleler için kaynak niteliği taşıyacağı düşünülmektedir. Bu amaçla araştırmanın temel problem cümlesini, “evli bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır.

Bu araştırma kapsamında evli bireylerin evlilikteki rol beklentilerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi ve evli bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasında yordayıcı ilişkilerin olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ele alınan bu amaç doğrultusunda alt problemler geliştirilmiştir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Ele alınan alt problemler şu şekildedir;

1: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin cinsiyeti açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin yaşı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin gelir getiren bir işte çalışma durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin kök ailesinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

7: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin evlenme yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

8: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin evlilik süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

9: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin evlilik sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

10: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

11: Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireylerin evliliklerindeki doyum düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Araştırmanın Sayıltıları

Araştırmanın sayıltıları aşağıdaki şekildedir:

1. Katılımcılar anketleri ciddi, dürüst ve özenli bir şekilde cevaplandırmışlardır.

2. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği araştırmanın amaçlarını ölçebilecek ve net veriler elde etmeyi sağlayabilecek yeterliliktedir.

3. Katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekildedir:

1. Araştırmanın sonuçları, bu çalışmanın katılımcılarına benzer özellikteki bireyler ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın sonuçları, “Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği”, “Evlilik Yaşamı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Araştırmanın öne çıkan kavramları ve tanımları aşağıda sunulmuştur.

Evlilik: Birçok toplumda karşı cinsiyetten iki kişinin, ortak bir hayat sürdürmek, yaşam deneyimlerini paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek amacıyla, sevgi, saygı ve sadakat temelinde bir araya gelmesini ifade eden bir kurum, onları karı koca olarak birbirine bağlayan ve devletin kontrolünde oluşturulan bir sözleşmedir. Toplumsal bir kurum olarak kabul edilen evlilik, birçok hukuki, sosyal ve kültürel düzenlemeyi de içinde barındırır. Bu düzenlemeler, eşlerin ve çocukların hak ve yükümlülüklerini belirler ve yasaların yanı sıra toplumsal normlar, gelenekler ve inançlar tarafından da şekillenir (Özgüven, 2000).

Rol: Bireylerin toplum içindeki statülerine bağlı olarak gerçekleştirmeleri uygun görülen davranış kalıplarını belirleyen sosyal kabullerdir (Yörükkan, 2010).

Rol Beklentisi: Aynı sosyal statüye mensup bireylerin, birbirinden beklediği ve uygun gördüğü davranış kalıplarına uymasına yönelik içsel tutumlar olarak tanımlanır. Bu tutumlar, kişinin sosyal statüsüne ve toplumsal normlara göre şekillenir (Mangus, 1957).

Evlilik Rol Beklentisi: Bireylerin ve partnerlerinin evlilik sürecinde nasıl davranacaklarına dair belirledikleri beklentilerdir (Hurvitz, 1965).

Eşitlikçi Roller: Kadın ve erkeğin eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğu, sosyal yaşam, eğitim, aile ve meslek seçimi gibi alanlarda cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele eden rollerdir (Budak ve Küçükşen, 2018). Evlilikte eşitlikçi roller, açık iletişimi, iş birliğini ve karşılıklı saygıyı önemser. Her iki eş de ailenin maddi refahına katkıda bulunurken ev işlerini, ebeveynlik görevlerini ve karar verme süreçlerini de eşit olarak paylaşırlar (Altrocchi ve Crosby, 1989).

Geleneksel Roller: Kadın genellikle ev işleri, çocuk bakımı ve benzeri konularla ilgilenirken, erkek ise ev dışındaki işlerle meşgul olur ve evin geçimini sağlamak gibi sorumlulukları üstlenir şeklinde ifade edilebilir (Budak ve Küçükşen, 2018). Evlilikte geleneksel roller, toplumsal cinsiyet rollerine karşılık gelir ve hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Kocanın daha fazla yetkiye ve aile konularında son söze sahip olmasına dayanır (Altrocchi ve Crosby, 1989).

Toplumsal Cinsiyet Roller: Toplum tarafından cinsiyetlere yüklenen beklenti ve kısıtlamaları, kadın ve erkeğin kendiliğinden canlandırdığı rollerdir (Connell, 1998).

Evlilik Doyumu: Anlık değil, evlilik yaşantısı boyunca eşlerde var olması gereken bir tatmin olma halidir (Çağ ve Yıldırım, 2013). Eşler arasındaki birlikteliğin ahengi, kalitesi, sağladığı mutluluk ve bu kavramların devamlılığına bağlı olarak oluşan bir memnuniyet durumudur (Heyman, Sayers ve Bellack, 1994).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde evlilik, evlilik rol beklentileri ve evlilik doyumu konusunda bilgiler sunulmuştur. Ardından bu konularda gerçekleştirilmiş araştırmalardan örnekler özetlenmiştir.

1.1. Evlilik

Aile, toplumumuzda en önemli birlik olarak kabul edilmekte ve Anayasamızın 41. maddesi, aileyi “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır” şeklinde tanımlamaktadır. Evlenmekle kurulan aile yapısı, farklı kültürlerde olduğu gibi ülkemizde de toplumun sürekliliği ve ortak değerlerin sonraki nesillere aktarılması işlevini üstlenmektedir. Bu işlev, evlilikle birlikte oluşturulan aile yapısı aracılığıyla gerçekleştirilir. Farklı toplumlarda farklı kurallar olsa da ailenin önemi ve işlevi neredeyse tüm kültürlerde benzerdir

Toplumun temel yapı taşlarından biri olan evlilik kurumuna yönelik sistemli araştırmaların, diğer birçok bilimsel çalışmada olduğu gibi 20. yüzyılın başlarından itibaren yoğunluk kazandığı gözlemlenmektedir (Yurdakul, 2019; Yazıcı ve Demirli, 2020). Evlilik kurumu, insanlık tarihi boyunca varlığını korumuş ve toplumların temel yapı taşlarından biri olmuştur ancak bu kurumun bilimsel araştırmalara konu olması ve sistemli bir şekilde incelenmesi, görece çok geç bir dönemde, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir. Peş peşe gelen bilimsel gelişmeler ve araştırmalar ışığında bu alan daha çok dikkat çekmiştir. Freud'un psikanaliz kuramıyla birlikte cinsellik, insan davranışları, aile dinamikleri ve ilişkileri gibi konulara olan ilgi artmış ve daha çok tartışılmaya başlanmıştır. Freud'un teorileri, insan davranışlarını ve motivasyonlarını anlamak için yeni bir yaklaşım sunarak, evlilik ve aile ilişkilerine dair anlayışımızda köklü değişikliklere neden olmuştur (Bakırtaş, 2020). Ayrıca evlilik, çiftlerin sevmeye sevilme, paylaşım, aidiyet, özgürlük, korunma, üreme ve kendini gerçekleştirme gibi birçok gereksinimini en güvenilir ve toplumun onayladığı biçimde sağlamaktadır (Güleç, 2013).

Evlilik, bir erkek ve bir kadının geçmiş tecrübeleri, aileleri, eğitim ve öğrenim farklılıklarına rağmen bir araya gelerek yeni bir hayat kurmaları, karşılıklı olarak

birbirine destek olmaları, mutlu bir birliktelik sürdürmeleri ve mümkünse çocuk sahibi olarak ailelerini genişletmeleri gibi uzun vadeli amaçlar barındırır ve bu amaçlar doğrultusunda yazılı bir sözleşme niteliği taşır (Eşsizoglu, Yenilmez, Güleç ve Yazıcıoğlu, 2012).

Medeni kanunun (Türk Medeni Kanunu, 2001) 141. maddesine göre evlenme töreni evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılır. Yine medeni kanunun 142. maddesine göre evlendirme memuru evlenecek kişilerin her birine birbiriyle evlenip evlenmek istemediğini sorar. Evlenme tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdiği anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar.

Evlilik, insan neslinin devamını sağlaması, insanın kişisel ve toplumsal gelişimini desteklemesi için gereklidir. Tarihsel süreçte 4000 yıldan daha uzun bir süredir var olan evlilik, doğada bulunmayan ve insanlar tarafından kurulan kültürel bir kurum, kadın ve erkeğin birlikteliğiyle gerçekleşen toplumsal bir olgudur ve zamanla değişebilir, yeni biçimler alabilir (Özügurlu, 1990).

Evlilik, genellikle aile kurmak için ilk adım olarak düşünülür ve aile hakkında doğru bilgi edinmek ve ailenin işlevselliğini değerlendirmek için incelenir. Evlilik ve aile, birbirleriyle yakından ilişkili olduğundan, bireylerin gelişiminde önemli bir rol oynarlar. Evlilik, daha çok eşlerin birbirlerini tanıdıkları, anlamaya çalıştıkları ve birbirlerinin karşılıklı ihtiyaçlarına cevap vermeye çalıştıkları bir ilişki olarak tanımlanırken, aile, eşlerin yanı sıra çocukların da var olduğu ve önemsendiği hatta diğer aile büyüklerini de içeren bir sistem olarak düşünülmelidir (Gladding, 2011).

Ailenin toplumun vazgeçilmez bir parçası olduğu ifade edilebilir. Ailede sağlam birliktelik, düzen ve mutluluk varsa, bu durum toplumun birlikteliğini, düzenini ve mutluluğunu da olumlu yönde etkiler. Ancak aile yapısındaki birliktelik bozulursa, önce ailenin üyeleri, sonra aileye yakın olan diğer bireyler mutsuz olabilir ve bu mutsuzluk zamanla toplumu da etkileyebilir. Bu nedenle, boşanmanın hem birey hem de toplum sağlığı için bir risk oluşturduğu düşünülebilir (Şahin, 2019). Son yıllarda boşanma oranlarının artmasına rağmen, evlilik hala tercih edilen ve gerçekleştirilen bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir (Tutarel-Kışlak, 1999).

Larson ve Holman (1994) tarafından ifade edildiği gibi, evlilik, aile yapısının olduğu ve gelecek nesillerin yetiştirildiği önemli bir sosyal kurumdur. Bu nedenle, insanlar arasındaki en temel ve en kritik ilişki olarak da nitelendirilir. Birbirine biyolojik, psikolojik ve sosyal bağlarla bağlı olan ve çeşitli sorumluluklar taşıyan bireylerden oluşan aile, bütün kültürlerde toplumun en küçük ve en önemli birimidir (Özguven, 2000; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012). Evlilik kurumu, aileyi oluşturan pek çok önemli unsuru bünyesinde barındırır. Aile üyeleri arasında sosyal destek sağlanırken, aile ortamında barınma, güven, yaşam doyumu, yakın ve samimi ilişki ihtiyacı gibi birçok önemli ihtiyaç karşılanır. Sağlıklı bir aile yapısı, birbirine güvenen, sevgi ve saygı ile donanmış, problem çözme becerileri gelişmiş ve sağlıklı bir iletişim içinde olan karı-koca ilişkilerini gerektirir (Fincham, 2003).

Evlilik, kadının ve erkeğin bir arada yaşayarak, birbirlerinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini sağlayarak, cinsel hayatlarını sağlıklı bir şekilde düzenleyerek, yeni nesiller yetiştirerek, toplumda bir yer edinerek, geleceğe güvenle bakarak ve birbirlerine saygı duyarak dayanışma içinde bir hayat sürdürdükleri, sevmeye ve sevilme ihtiyacını karşılayan romantik bir ilişkidir (Canel, 2012). Aynı zamanda kurumlaşmış bir yapı, sistemli bir ilişki biçimi, bir kadınla bir erkeği “karı-koca” olarak birbirine bağlayan, dünyaya getirecekleri çocuklara belli bir statü sağlayan, üzerinde devletin hak ve yetkisi bulunan yasal bir sözleşmedir (Özguven, 2001).

Giddens (2012) evliliği, yetişkin bireylerin cinsel birlikteliklerinin toplum tarafından onaylanması ve kabul görmesi olarak tanımlamaktadır. Bireyler, farklı nedenlerle sevgi, saygı, değer ve statü gereksinimlerini karşılamak, ekonomik refah sağlamak ve yalnız kalmamak gibi sebeplerle hayat boyu etkileşim ve iletişim halinde oldukları aile, okul ve iş hayatı gibi sosyal ortamlarda diğer insanlarla yakınlaşırlar. Bu yakınlaşmanın ilerleyen dönemlerinde gerçekleşebilen ve toplum tarafından kabul edilen evlilik ise insan yaşamındaki en temel ilişkilerden biridir (Kavak, 2018). Evlilik, bir bireyin ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir ilişki türüdür. Hem maddi hem de manevi açıdan tatmin edici olabilir ve sosyal sorumlulukların yerine getirilmesine yardımcı olabilir. Ayrıca, evlilik kişinin çevresine uyum sağlamasına ve toplumda faydalı bir birey olmasına katkıda bulunabilir (Çelik, 2006).

Evlilik, farklı geçmişlere ve ayrı yaşamlara sahip iki bireyin bir araya gelerek hayatlarını birleştirdiği bir birliktelik biçimidir (Şahinkaya, 1991). Eşlerin, temel ihtiyaçları karşılamak, birbirine destek olmak ve güvenli bir ortam sağlamak için bir araya gelmelerini ifade eder. Ayrıca evlilik, mutlu bir eş ilişkisi oluşturarak birlikte paylaşılan roller ve sorumluluklarla birlikte cinsel, duygusal ve sosyal açıdan doyum sağlar, bireysel potansiyeli geliştirmek ve yeni girişimlerde bulunmak için bir destek ve motivasyon kaynağı olabilir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

Canel (2007) evlilik kurumunun, aile bireylerinin ihtiyaçlarının karşılandığı sosyal destek, barınma, güvenli yaşam ve sevgi gibi alanları içerdiğini ve bu bağlamda eş ilişkilerinin sağlıklı bir iletişim kanalı, stres ve problem durumlarına karşı başa çıkabilme becerisi ile güven, saygı ve sevgiye dayalı olması gerektiğini vurgulamaktadır. Evlilik, kadın ve erkek arasındaki özel bir bağlamda gerçekleşen bir ilişki biçimidir. Ancak, ilişkinin başarı veya başarısızlık durumu, çiftlerin uyumuyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, son yıllarda uyum konusuyla ilgili çalışmalar giderek artmaktadır. Çünkü evli bireyler arasında yaşanan uyumsuzluklar sadece çiftleri değil, aynı zamanda içinde yaşadıkları toplumun bütünü de etkilemektedir (Özaydınlık, 2014). İnsanlar hem bireysel hem de toplumsal hayatlarında evliliğe ihtiyaç duyarlar çünkü bu ihtiyaçlar hem psikolojik hem de fizyolojik olabilmektedir (Mutlu, 2004). Özgüven'e (2001) göre evlilik, bireylerin biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlayan bir olgudur. Boran (2003) evlilik kurumunun üç temel motivasyona dayandığını ifade eder. Bunlar:

1. Biyolojik Motivasyon: Uzun süreli birliktelik, çocuk sahibi olma isteği, karşı cinse karşı duyulan cinsel çekim ve birbirini koruma arzusunu içermektedir.
2. Psikolojik Motivasyon: Sevme ve sevilme ihtiyacının tatmini, karşı cins tarafından beğenilmiş ve seçilmiş olmanın özgüveni, çocukları ile yaşamın birlikte ve sürekli oluşunun verdiği güven ve hazzı barındırmaktadır.
3. Sosyal Motivasyon: Toplumsal kabullere ayak uydurarak yaşamanın verdiği saygınlık ve huzuru ifade etmektedir.

Toplumun sağlıklı bir şekilde işlemesi için, en önemli yapı taşlarından biri kabul edilen ailenin de sağlıklı bir şekilde kurulması gerekir. Aile kurmanın ilk adımı

ise, bireyin uygun bir eş seçerek evlenmesidir. Her bireyin evlilik kararını vermesinde farklı sebepler ve düşünceler etkili olabilir. Kadın ve erkekler, kendilerine özgü nedenlerden dolayı evlilikten beklentilerinin karşılanacağı umuduyla evlenir (Çaplı, 1992). Evlilikte eşlere duyulan sevgi, sözlerle ve davranışlarla ifade edilmelidir. İlişkinin başlangıcında, çiftler birbirlerine sık sık sevgi ifadelerinde bulunur ve farklı yollarla sevgilerini gösterirler. Bu, evliliği çekici kılan faktörlerden biridir. Başarılı bir evlilik ilişkisi için, karşılıklı sevgi gösterimine dayalı bir iletişim, ilişkinin sağlığı, sürekliliği ve gelişimi açısından en önemli etkidir (Rosen-Grandon, 1999).

Toplumun sürekliliğini ve ortak değerlerin bir sonraki nesle aktarılmasını sağlaması sebebiyle en önemli birliktelik olarak kabul edilen evlilik, farklı geçmişlere sahip bir kadın ve bir erkeğin aile kurmak, birbirine destek olarak güvenli bir ortam sağlamak ve kurdukları ailenin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleştirdikleri yasal sözleşmeye dayalı bir ilişkidir. Evlilik, sağlıklı bir aile yapısı ve uyumlu ilişkilerin oluşturulmasıyla toplumun da sağlığını belirleyebilir. Kültürden kültüre farklılıklar gösterse de temelde toplumların varlığına hizmet eden bu önemli kurum birçok araştırmanın da konusu olmuştur. Evliliği açıklayan farklı kuramlar mevcuttur.

1.2. Evliliğin Kuramsal Açıklaması

Fincham, Bradbury ve Baucom tarafından geliştirilen Evlilikte Yükleme Kuramı, insanların 'neden' diye başlayan sorulara verdikleri cevaplarla ilgilenen bir kuramdır. Bu kuram, bireylerin davranışlara içsel veya dışsal sebepler yüklerken, yaygınlık, tutarlılık ve belirginlik gibi bilgilere odaklandıklarını ifade etmektedir. Ayrıca sorumluluğun nedensellik kavramını da içerdiğini öne sürer ve genel olarak sorumluluk yüklemede "neden ve kime karşı sorumlu olduğunu düşünme" ve "kişinin eylemlerinden sorumlu tutulabileceği" iki betimleme üzerinde durur. Bu kurama göre nedensel yüklemeler ve sorumluluk yüklemeleri ile evlilikte doyum arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır (Tutarel-Kışlak, 1995).

Thibaut ve Kelley'in Sosyal Öğrenme Modeli, ikili ilişkilerde karşılıklı bağımlılığı açıklamaktadır. Bu modele göre, ilişkiden elde edilen doyum ve ilişkiye bağımlılık farklı kavramlardır. Bir kişi, ilişkiden yeterli doyumunu almasa bile ilişkiye

bağımlı olabilir ve bu nedenle ilişkiyi sürdürebilir. Bu durum "karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi" olarak adlandırılır. Karşılaştırma düzeyi, bireysel deneyimler ve gözlemlere dayanarak bir ilişkinin doyum-doyumsuzluk boyutundaki nötr noktayı ifade eder. Bir ilişkiden elde edilen sonuçlar nötr noktanın üzerindeyse ilişki tatmin edici olarak kabul edilirken, nötr noktanın altındaysa tatmin edici olmayan bir ilişki olarak değerlendirilir. Seçenekler için karşılaştırma düzeyi ise bir bireyin mevcut ilişkisini, başka bir kişiyle ilişkiye girme durumunda elde edeceği doyum tahminlerinin orta noktasını temsil eder. Bu kurama göre, bireyler ilişkiyi sürdürme veya sonlandırma kararlarını verirken seçenekler için karşılaştırma düzeyini bir ölçüt olarak kullanır. Yani, mevcut ilişkiyi diğer olası ilişkilerle karşılaştırarak hangi seçeneğin daha tatmin edici olduğunu değerlendirirler (Hovardaoğlu, 1996).

Miler ve Steinberg'in Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Biliş Kuramı, insanların diğer insanların düşünceleri hakkında nasıl açıklamalarda bulunduğunu açıklamaktadır. Bu kurama göre, bireyler iletişimlerini, başkaları hakkındaki bilgi, tutum ve inançlar gibi birikimleri içeren bir "bilgi bankası" aracılığıyla sürdürürler. Bu süreç, evli çiftler arasında da benzer şekilde gerçekleşir. Eşler arasındaki ilişkide, eşlerini olduğu gibi kabul eden ve geleneksel rolleriyle değil, kendi özellikleriyle algılayan çiftlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu, eşin özgün özellikleriyle kabul edildiği ve bunun eşitlikçi bir yaklaşım olduğu düşüncesini yaratır (Gökmen, 2001).

Stuart'ın Pekiştireç Modeli'ne göre, uyumlu ve uyumsuz çiftlerin davranışları incelendiğinde farklılıklar gözlenmektedir. Uyumsuz çiftlerde, bireylerin birbirlerini tatmin edecek davranışlarda sınırlı oldukları ve genellikle negatif davranışlarda buldukları görülmektedir. Ayrıca, uyumsuz çiftlerin boş zamanlarını birlikte geçirme konusunda pek istekli olmadıkları tespit edilmiştir. Bu çiftler genellikle şikayetçi, savunmacı ve karşı çıkma eğiliminde olan davranışlar sergilemektedir. Öte yandan, uyumlu çiftler daha anlayışlı davranma eğiliminde olup, olumlu ifadeleri daha çok değerlendirmektedirler (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Bowlby'nin Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı'na göre, psikoseksüel gelişim, evlilik uyumunda önemli bir rol oynar. Bu kurama göre, herhangi bir dönemde yaşanan yetersizlik, diğer dönemlerde karşılanmadığı takdirde evlilik

yaşantısında da etkisini gösterir ve uyum düzeyini düşürebilir. Mutlu ve sağlıklı bir çocukluk geçirmiş olan ve psikoseksüel çatışmaları sağlıklı bir şekilde çözen bireylerin evlilik uyumları daha yüksektir. Çocukluk döneminde güvenli bir bağlanma kurmuş olan bireyler, yetişkinlik dönemlerinde romantik ilişkilerinde olumlu özellikler sergileme eğilimindedirler (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Psikodinamik Model'e göre, insanlar bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde narsisistik ihtiyaçlarını karşılayacak bir partner arayışına girerler. Bu modelde, bir eş baskın ve saldırgan olabilirken diğeri boyun eğici ve mazoşist özelliklere sahip olabilir. Başka bir deyişle, insanlar ego ideallerini en iyi karşılayacak kişiyi seçme eğilimindedir ve evlilik yoluyla bu ihtiyaçlarını tatmin etmeye çalışırlar. Öte yandan, ihtiyaçların benzerliği de eşleri bir araya getiren bir etken olabilir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Walster'in Romantik Aşk Kuramı, aşık olmayı, duyguları adlandırma ve sosyal öğrenme süreçleriyle açıklar. İnsanlar, gazete, dergi, televizyon gibi çeşitli iletişim kaynakları ve kültürel etkiler aracılığıyla nasıl aşık olunacağını ve kime aşık olabileceklerini öğrenir. Bir birey, çevresinde aşık olunabilecek model tanımına uygun bir kişi olduğunda, duygularını o kişide bulacak ve ona aşık olduğuna inanacaktır. Bu süreçte, toplumun ve kültürel etkileşimlerin rolü önemlidir ve bireyler bu etkileşimlerden dolayı nasıl aşık olacaklarını ve hangi özelliklere sahip kişilere ilgi duyacaklarını öğrenirler (Hortaçsu, 2012).

Wilson'un Sevginin Evrimi Kuramı'na göre, sevgi üç temel güdüden oluşur: korunma, koruma ve cinsel dürtü. Korunma içgüdüsü, eşe bağımlı davranışların korunma ihtiyacından kaynaklandığını ifade eder. Bu içgüdü, bireyin ilk çocukluk yıllarında anne figürü tarafından sağlanan korumanın devamı olarak ortaya çıkar. Bu nedenle, özellikle erkekler annelerine benzeyen kadınları tercih etme eğilimindedir. Koruma içgüdüsü aynı zamanda eşlerin birbirlerini hem yetişkin hem de çocuk olarak görmelerini ve birbirlerini koruma ihtiyacı duymalarını içerir. Cinsel dürtünün amacı ise üremektir, yani türün devamını sağlamaktır (Hortaçsu, 2012).

Margaret Fuller'in 1845 yılında yazdığı On Dokuzuncu Yüzyılda Kadın (Woman in the Nineteenth Century) adlı eseriyle temellerini atmış olduğu Kültürel Feminizm Kuramı, kadının varoluşsal niteliklerini ön plana çıkararak bunu erkeğe karşı bir üstünlük olarak değerlendirir ve bedeninin kullanımını noktasında doğum

kontrolü, kürtaj hakkı gibi kendi bedeni üzerindeki tüm inisiyatifini kadına teslim eder. Kültürel feminizmin aile yaklaşımında doğurganlık özelliğiyle kadının ayrıcalıklı olduğuna yapılan vurgu, ataerkil düzende olduğu gibi bir cinsin diğerine hükmetmesine yönelik değil, kendi doğasına yabancılaşmış kadına özelliklerini hatırlatmak ve erkek egemen düzene kadın deneyiminin güzelliklerini gösterebilmek amaçlıdır. Kültürel feminizm, aile içindeki rollerin ve çocuk bakımının kamusal bir hizmete dönüştürülmesi fikrini desteklemektedir çünkü aile kurgusundaki roller, kadını kendi doğasındaki avantajların bilincinden uzaklaştırarak bir hizmetkâr statüsüne indirgemekte ve erkeğe bağımlı olmasına neden olmaktadır. Öte yandan, çatışma, güç mücadelesi, rekabet ve savaş gibi dış dünyadaki olumsuzluklar, kadın deneyimi ve enerjisinden mahrum bırakılmaktadır. Kültürel feminizme göre, aile kurumu, mevcut ataerkil yapısı nedeniyle kadını eve hapseden, potansiyelini baskılayan ve doğal yeteneklerini sadece hizmetkârlık ve bağımlılık temelinde kullanarak sadece kadını değil, çocuğu, erkeği ve dolayısıyla toplumun tümünü daha iyi bir deneyimden mahrum bırakan bir yapıdır. Kültürel feminizm, kadınların kendi potansiyellerini keşfetmelerine ve toplumsal yaşamda bu potansiyellerini değerlendirmelerine olanak sağladıklarında aile hayatını daha sevgi dolu ve huzurlu bir alan olarak görebileceklerini savunur. Bu nedenle, kültürel feministlerin amacı aileyi tamamen ortadan kaldırmak değil, kadının özgürlüğünü, saygınlığını, özgüvenini ve iç tatminini engelleyen bir kurum olmaktan çıkararak onu dönüştürmektir. Bu dönüşüm, kadınların aile içindeki görev ve sorumluluk yüklerinden önemli ölçüde kurtulmalarını sağlar. Kadınlar kendi potansiyellerinin farkına vardıkça, aile hayatını sevgi ve huzur dolu bir bölge olarak görmeye başlar (Güneş, 2018).

Evlilik ilişkisindeki mutsuzluğun, insanların hem bedensel hem de ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebileceği bilinmektedir. İnsan yaşamında böylesi etkin bir rolü olan evlilik ilişkisi, birçok araştırmacıyı bu alanda çalışmalar yapmaya teşvik etmiştir (Tezer, 1996). Evlilik uyumu, memnuniyeti ve mutluluğunu araştıran çalışmalar, psikoloji disiplininde 1930'lardan itibaren incelenen konular arasındadır (Açık, 2008). Evlilik konusu, sadece klinik psikoloji ve sosyal psikoloji alanlarının değil, sosyoloji, antropoloji, tıp, felsefe, edebiyat ve hukuk gibi farklı disiplinlerin de araştırma konusu haline gelmiştir (İdiz, 2009). İlk defa Terman, Bittenwieser, Ferguson, Johnson ve Wilson, 1938 yılında "Mutlu bir evliliği mutsuz bir evlilikten

ayıran faktörler nelerdir?" sorusuna yanıt aramak için evlilikle ilgili araştırmalar yapmaya başlamıştır (Yüksel, 2013).

Farklı kültürlerde evlilik anlayışı incelendiğinde, doğu toplumlarında toplulukçu evlilik değerlerinin baskın olduğu görülmektedir. Bu kültürlerde bireyler, toplumun bir parçası olarak görülür ve kolektif bir yaşam tarzı benimsenir. Bireyler kendi evlilikleriyle birlikte bir bütün olarak yaşarlar ve istekleri, beklentileri ve başarıları "biz" odaklıdır. Toplulukçu evlilik değerlerine sahip bireylerin sosyal hayatı, eşleri ve aileleriyle birlikte oluşturdukları günlük yaşamlarından oluşur. Bireyci evlilik değerlerini benimseyen insanlarda ise sosyal hayat toplumsal yaşantıyla ilgilidir. Bu kültürlerde sosyal hayat, farklı bir yapıya sahip olduğu için evlilikteki memnuniyet kişisel ve sosyal faktörlere bağlıdır. Bu bireylerde evlilik, daha çok bireysel ihtiyaçları ve beklentileri karşılamak üzerine kuruludur (Markus ve Kityama, 1991; Akt. Tosyalı, 2010).

Evliliğin, toplumun inşası ve sürekliliği için en önemli birliktelik olduğu söylenebilir. Bu önemi, toplumun temel yapı taşı oluşturması itibarıyla kazanır. Mutlu evlilikler, toplumun mutluluğunu da etkileyebilir. Mutlu bir evlilik için çiftlerin uyumu ve evliliklerinden aldıkları doyum, son yıllarda en çok araştırılan konular arasında yerini almaktadır. Evliliğin, çiftlerin biyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerini karşıladığı ölçüde doyum sağladığı söylenebilir.

1.3. Evlilik Doyumu

Evlilik, bireylerin psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan daha sağlıklı ve kaliteli bir hayat sürmesine katkıda bulunur. Evliliğin yaşam kalitesini artırmadaki önemi açıktır ve iyi bir evlilik, bireylerin hayatını daha mutlu ve tatmin edici hale getirir. Bu nedenle, evlilik başarısının en önemli kavramlarından biri, evlilik doyumudur (Çağ ve Yıldırım, 2013). Evlilikte mutluluğun anahtarı, doğru bir eş seçimi ile başlar. Bu nedenle, evlenmek isteyenler, eş seçimindeki detayları incelemeli, önceden planlamalı ve amaçlarını belirlemelidirler. Eş seçimi için gerçekçi beklentilerin belirlenmesi ve benzer beklentilere sahip bir eşin seçilmesi önemlidir. Eşler arasındaki ortak niteliklerin artması, evlilikteki mutluluk oranını da arttırmaktadır (Bilen, 1983).

Evlilik doyumu, çiftler arasındaki etkileşimin algılanan kalitesine göre belirlenen, çiftlerin karşılıklı etkileşim faktörlerine dayalı ve kişisel bir deneyimdir (Robert, 2005). Tezer'e (1986) göre ise evlilik doyumu, bireyin kendi evlilik ilişkisinde tatmin edici bulunduğu gereksinimlerin ne kadarını karşılandığına dair kişisel bir algılamadır.

Evlilik doyumu hem kişisel hem de çevresel faktörlerden kaynaklanan psikolojik tatminin evlilik ilişkisi ile ilişkilendirilmesiyle tanımlanabilir (Sokolski ve Hendrick, 1999). Çiftler, farklı yaşam alanlarında kendilerine özgü hedefler belirlerler ve bu hedeflere ulaştıklarında, elde ettikleri memnuniyet düzeyi, çiftin evliliklerinde aldıkları doyum hakkında önemli ipuçları verir (Burr, 1970).

Buunk ve Van Yperen (1991) tarafından yapılan bir çalışmada, evlilik doyumunun beklentiye dayalı olarak arttığı ve çatışma olasılığını azalttığı belirtilmiştir. Bu çalışmada evlilik doyumunun, sıcak ve samimi bir ilişkiden soğuk ve uzak bir duruma kadar geniş bir yelpazeyi kapsadığı da ifade edilmiştir. Bireylerin evlilikten beklentilerinin olması da son derece önemli bir husustur. Her bireyin evlilikten farklı beklentileri ve ihtiyaçları bulunmaktadır. Tezer (1996) tarafından vurgulanan nokta ise bireyin evlilikle ilgili beklentileri ve gereksinimlerinin ne ölçüde karşılandığına dair inancının, evlilik doyumu olarak açıklanabileceğidir (Akt., Şahin, 2020).

İnsanlar evlenip mutlu bir yuva kurmak ister. Evlilik, sağladığı psikolojik, sosyal ve ekonomik yararlar sayesinde bireylere daha sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sunar. Sağlıklı bir evlilik, bireylerin yaşam kalitelerini arttırmada önemli bir role sahiptir; eşlerin mutluluğa ve doyuma ulaşmalarına yardımcı olur, sosyal, psikolojik ve ekonomik olarak daha iyi bir hayat sürmelerine olanak tanır (Çağ ve Yıldırım, 2013). Evlilikte başarı, karı-koca arasındaki uyum ve rollerin uygun şekilde yerine getirilmesiyle sağlanır. Bireylerin kendi arzularına ve gereksinimlerine uygun bir şekilde rollerini yerine getirmeleri ve aynı zamanda partnerlerinin de ihtiyaçlarını karşılamaları önemlidir. Uyumlu bir evlilik, her iki tarafın da kendileri ve eşleri için en çok doyumu sağladığı rollerin bir tezat içinde olmadığı evliliktir. Farklı kişiliklerin evlilikte ve aile hayatında karmaşıklığı artırması nedeniyle, bireylerin kendilerine ve partnerlerine uygun rolleri yerine getirmek için bağdaşmayı sağlayacak becerilere sahip olmaları önemlidir (Bell, 1971).

Eşlerin, ilişkilerinde duygusal olarak olgun davranmaları, evliliklerinden daha fazla doyum elde etmelerine imkân tanımaktadır (Polat, 2006). Öte yandan Demo ve Ganong (1994) tarafından yapılan bir çalışma, evlilik doyumunu ve süresini olumsuz etkileyen en sinsi etkenlerden birinin, bireylerin evlilikle ilgili gerçekçi olmayan, idealize edilmiş ve romantikleştirilmiş kavramlarla evliliğe adım atmaları olduğunu öne sürmektedir (Akt., Şahin, 2020).

Evlilik doyumunu etkileyen faktörler arasında, çiftlerin kendi benliklerine saygı duymaları ve birbirini olduğu gibi -olumlu ve olumsuz yönleriyle- kabul etmeleri önemlidir. Bu durumda, yüksek benlik saygısına sahip çiftlerin ilişkilerinde uyumlu oldukları ve evliliklerinde daha fazla mutluluk ve huzur buldukları görülmektedir (Turanlı, 2010). Eşler arasındaki sadakatin, evlilikteki doyum düzeyini etkileyen faktörlerden biri olduğu bilinmektedir. Polat (2006), tarafından yapılan bir araştırma, evlilik uyumu düşük olan çiftlerin birbirlerini aldatma eğilimlerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre, özellikle erkekler eşlerini daha sık aldatma eğiliminde bulunmaktadır.

Evliliğin devamlılığı, çiftlerin evlilikten aldıkları tatminle doğrudan ilişkilidir ve toplumun huzuru için oldukça önemlidir. Dolayısıyla, çiftlerin sağlıklı ve doyumlu bir evlilik yaşaması gerekmektedir. Evlilikle başlayan etkileşim sürecindeki iyilik durumu, toplumun ve sağlıklı bir geleceğin temel şartlarından biridir (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000). Depresyon seviyesinin yüksekliği ise ilişkilerin doyum seviyesini ve uyumunu düşürmektedir (Doğan, 2014).

Evlilik, insan yaşamındaki en önemli ilişkilerden biri olarak kabul edilir. Bazı insanlar için tatmin ve mutluluk kaynağı olabilirken, diğerleri için bir dizi olumsuz sonucu beraberinde getirebilir. Araştırmalar, mutsuz bir evliliği sürdürmenin, bireyin benlik saygısı, genel mutluluğu, yaşam doyumunu ve genel sağlığı açısından evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Hawkins, 2005).

Evlilikte doyumun elde edilmesi ve devam ettirilmesi için çiftlerin birbirlerine karşı belirli sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu sorumluluklar ortak bir çaba ile yerine getirilir ve her iki tarafın bağlılık duygusu, yapıcı iletişim becerileri ve bunları geliştirme çabası önemli bir rol oynar. Bu şekilde evlilikte doyum sağlanarak sürdürülebilir hale gelir (Lieberman, Wheeler, Visser, Kuehnel, J. ve Kuehnel, T., 1980). Evlilikte tatmin ve mutluluk için önemli olan koşulların

karşılıklı olarak yerine getirilmesi gerekmektedir. Eşlerin birbirine destek olması, evliliğin başarısı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu noktada yapılan araştırmalar da eşlerin birbirlerine desteğinin evlilik doyumunu artırdığını göstermektedir (Kabasakal ve Soylu, 2016).

Rebello, Junior ve Brito (2014) çalışmasında, evlilik doyumu ile kültür arasındaki ilişkiye vurgu yapılmaktadır. Araştırma, eşlerin evlilik doyumunun, toplumdaki evlilik anlayışı, roller ve beklentilere ne kadar uyduklarıyla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Evlilik doyumunu olumlu yönde etkileyen bir faktör de evlilik ilişkilerinde değer tercihlerinin yapıcı etkisidir. Evli bireylerin, civanmertlik, özgürlük, romantik değerler, insan onuru, maneviyat, entelektüel değerler, kariyer değerleri ve toplumsal değerler gibi değerlere sahip olmaları, evliliklerine olumlu bir etki yapmaktadır. Ayrıca, bireylerin öznel mutluluğu da evlilik doyumunun artmasına yardımcı olmaktadır (Kublay, 2013). Doyumu yüksek olan evliliklerde, evlilik doyumuna katkıda bulunan faktörlerden bazıları da eşler arasında ev işlerinin paylaşılması, sabırlı olunması, bireysel deneyimlerin paylaşılması, çatışmaların sağlıklı bir şekilde çözülmesi, birbirinin bakımının üstlenilmesi, ortak değerlere sahip olunması ve birbirinin arkadaşlarından memnuniyet duyulmasıdır (Bacanlı ve Terzi, 2015).

Bireylerin evlilik sürecindeki sorumluluklarını ve yaşantılarına dair beklentilerini ifade ederek evliliğe karşı tutumlarını belirleyen evlilik rol beklentileri, evlilik ilişkilerini değerlendirme sürecinde önemli bir rol oynar. Evlilik rol beklentilerine dair anlaşmazlıklar problemlere yol açarken bu beklentilerin karşılanması ise bireylerin evlilikten doyum almalarını sağlamaktadır (Ali, McGarry ve Maqsood, 2020; Demircioğlu, 2000).

Evlilik doyumu, evliliğe dair beklentilerin karşılanmasıyla gerçekleşebilir. Benzer beklentilere sahip bireylerin birbiriyle evlenmesi, çiftleri karşılıklı doyuma ve memnuniyet duygusuna ulaştırabilir. Çiftler arasındaki sevgi, saygı, anlayış, güven, özveri, destek, paylaşım ve uyum gibi unsurlar, evlilik doyumunu ve beraberinde genel yaşam doyumunu önemli ölçüde etkileyebilir. Evlilik doyumu, çiftlerin birlikte geçirdikleri zamanın kalitesi, ortak ilgi alanları, iletişim becerileri, sorun çözme yetenekleri, ihtiyaçların karşılanması ve karşılıklı beklentilerin uyumu gibi etkenlere bağlı olarak şekillenebilir. İyi bir evlilik doyumu, çiftlerin mutlu, destekleyici ve

tatmin edici bir ilişki sürdürmelerine yardımcı olurken, düşük bir evlilik doyumu ise çatışma, memnuniyetsizlik ve ilişki sorunlarına neden olabilir. Evlilikte nelerin olması ya da olmaması gerektiği konusunda hemfikir olabilen çiftler için evlilik hem doyum hem de huzur verici bir birlikteliktir.

1.4. Evlilik Doyumu ile İlgili Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde evlilik doyumuna ilişkin farklı değişkenlerle ve farklı örneklem gruplarıyla çeşitli araştırmaların yapıldığı görülür. Acitelli ve Antonucci'nin (1994) araştırması, evlilikte eşler arasında algılanan destek düzeyi ve beklentisinin, kadınlar için erkeklere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, her iki cinsiyet için de eş desteği algısı, iyilik hali ve evlilik doyumunu açısından önemli bir faktör olarak belirlenmiştir.

Tutarel-Kışlak (1995) tarafından Türkiye'de gerçekleştirilen bir çalışmada, evlilik doyumuyla ilgili çeşitli değişkenler kullanılarak, eşleriyle uyumlu olan ve olmayan kadın ve erkeklerin eşlerinin olumsuz davranışlarına verdikleri tepkiler hem nedensel hem de sorumluluk yüklemeleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, eşleriyle uyumlu olmayan kişiler, olumsuz eş davranışlarına karşı, uyumlu olanlardan daha fazla sorumluluk yükleme eğilimindedirler. Ayrıca, uyumsuz olan veya depresif kişilerin, sorumluluk yüklemelerini nedensel yüklemelere göre daha sık kullandığı tespit edilmiştir. Uyum puanı arttıkça ve depresyon puanı düştükçe, eş olumsuz davranışlarına karşı olumlu tepkiler verildiği ve gerilimin daha az devam ettiği gözlenmiştir.

Bir başka araştırma bulgularına göre de evlilikte doyum seviyesi, eşlerin birbirine sağladığı ve algıladıkları destek ile yakından ilişkilidir. Eşlerin birbirlerine verdiği destek, duygusal ve bilişsel etkileşimler arasındaki bağı güçlendirerek, ilişkideki çatışmaları, stresi ve çözümsüzlüğü önleyebilir. Ayrıca, eş desteği bireylerin ihtiyaç duydukları zamanlarda bu desteği algılamalarını ve hissetmelerini de sağlayarak, ilişkideki bağı güçlendirebilir. (Cutrona, 1996; Akt. Emrahoğlu, 2021).

Tutarel-Kışlak (1997) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada, cinsiyet, evlilik uyumu, nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma, evlilikte yaşanan uyumsuzluk ile olumsuz yüklemeler arasında önemli

bir bağlantı olduğunu ortaya koymuştur. Cinsiyet değişkeni açısından, yükleme boyutları arasında farklılıklar olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni, sorumluluk, güdü ve nedensellik yüklemesi toplamı ile toplam yükleme puanları arasında ilişki göstermiştir. Araştırma sonuçları, evlilik uyumunu daha iyi öngören faktörün nedensellik yüklemesi yerine sorumluluk yüklemeleri olduğunu göstermiştir. Kullanılan yüklemeler arasında, güdü yükleme boyutunun evlilikteki uyumsuzluğu en iyi şekilde tahmin ettiği ve kadınların eşlerinin uyumsuz davranışlarını erkeklere kıyasla daha çok bencil güdülere yüklediği belirlenmiştir.

Hünler ve Gençöz'ün (2003) araştırmasında, evlilikte boyun eğici davranışların, evlilik doyumuna etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, eşlerin boyun eğici davranışlarındaki artışın, algılanan problem çözme becerisini düşürmesi nedeniyle evlilik doyum düzeylerinde azalmalara yol açtığı belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, eşlerin evlilik doyum düzeyleri ile boyun eğici davranışları arasında önemli bir ilişki bulunmuştur. Eşlerin boyun eğici tutumlarının artması, algılanan problem çözme becerilerinde düşüşe neden olmuştur ve bu da evlilik doyum düzeylerinde azalmalara yol açmıştır. Bunun yanı sıra, boyun eğici davranışların psikolojik sorunlarla da anlamlı bir ilişkisi olduğu bulgusu saptanmıştır. Bu nedenle, eşlerin birbirine karşı boyun eğici davranışlar sergilemesinin, özellikle çatışma durumlarında, evlilik doyumunu azaltabileceği ve psikolojik sorunlara neden olabileceği dikkate alınması gereken bir faktördür.

Litzinger ve Gordon (2005) tarafından yapılan bir çalışmada, evlilikte eşler arasındaki iletişim, cinsel doyum ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, iletişim ve cinsel doyumun, evlilik doyumunu bağımsız olarak etkilediği bulunmuştur. Ayrıca iletişim ve cinsel doyum arasında anlamlı bir etkileşim de tespit edilmiştir. Bu etkileşime göre, çiftler eğer iletişimde yapıcı bir tutum sergiliyorlarsa, cinsel doyum evlilik doyumunu arttırmaktadır. Bununla birlikte çiftler eğer iletişimde zorlanıyor ve cinsel yönden doyum sağlıyorlarsa, cinsel yaşamlarından daha az doyum aldıkları duruma kıyasla evlilik ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıkları sonucuna varılmıştır. Bu bulgulardan hareketle, cinsel doyumun, eşler arasındaki zayıf iletişim örüntülerinin olumsuz etkilerini kısmen dengeleyebildiği düşünülmektedir.

Orathinkal ve Vansteenwegen (2006) tarafından yürütülen bir araştırmada, evlilik doyumu ve affedicilik arasındaki ilişkinin evlilik istikrarı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 787 çift üzerinde bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, ilk ve ikinci evlilik yapan çiftlerin affedicilik davranışları açısından bir farklılık göstermediğini, ancak ikinci evliliklerinde evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, affedicilik ve genel yaşam uyumu arasında da olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

imen (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, görücü usulü ile evlenenler ile anlaşarak evlenenler arasındaki evlilik doyumunun farklı etmenlerden etkilendiği belirtilmektedir. İlişki yatırımı, eşin başka birisiyle cinsel deneyim yaşaması, kıskançlık düzeyi ve kıskançlık durumunda verilen tepkiler gibi faktörlerin evlilik doyumunu etkilediği görülmüştür. Araştırmada, anlaşarak evlenenlerin, görücü usulü ile evlenenlere göre daha yüksek bir evlilik doyumuna sahip oldukları bulunmuştur.

Tynes (2007) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları, yüksek eğitim seviyesine sahip olan ve eğitim durumu eşinin eğitim durumu ile yakın olan bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca erkeklerin eğitim düzeyinin, kadınların evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği ortaya konulmuştur. Tynes, eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte evlilik doyumunda artışın, toplumun eğitimli bireylere daha fazla sosyal ve ekonomik fırsatlar sunmasıyla ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Farklı kültürler arasında yapılan çalışmalarda, evlilik içinde bireyci ve toplulukçu değerler arasındaki farklılıkları ortaya koyulmaktadır. Her iki değerde de çiftlerin arkadaşlığının evlilik doyumunda önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir. Toplulukçu kültürlerde erkeğin eve getirdiği gelirin evlilik doyumunu etkilediği bulunmuştur. Ayrıca bireyci kültürlerde evlilik doyumunda eşe aşık olmanın önemi üzerinde durulurken, toplulukçu kültürlerde eş için yapılan fedakarlığın ve uyumun evlilik doyumunu üzerinde etkili olduğu vurgulanmaktadır (Wong ve Goodwin, 2009).

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2013) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, genel olarak bireylerin evliliklerinden memnun oldukları görülmektedir. Ancak, kadınların sadece %32.5'i evliliğinden çok iyi puan verirken, erkeklerin ise %59.2'si evliliklerinden çok memnun olduklarını belirtmiştir. Bu sonuçlar, erkeklerin

kadınlara göre daha fazla evliliklerinden memnun olduklarına işaret etmektedir. Kadınların evliliklerinde erkeklere kıyasla daha az memnuniyet yaşadığı söylenebilir.

Çağ ve Yıldırım'ın (2013) araştırmasında, evlilik doyumunu etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, bireylerin algıladıkları eş desteği, cinsel yaşam doyumu ve eğitim düzeyleri gibi faktörlerden etkilendiği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına, Ankara ilinde yaşayan evli bireylerden 448 (% 54) kadın ve 363 (% 46) erkek olmak üzere toplam 811 evli birey alınmıştır. Özellikle algılanan eş desteği değişkeninin evlilik doyumunun en önemli yordayıcısı olduğu ve toplam varyansın % 27'sini açıkladığı bulgulanmıştır. Bunlara ek olarak bu çalışma sonucunda elde edilen bulguya göre; cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, gelir düzeyi ve ev içi sorumlulukların paylaşımı değişkenlerinin evlilik doyumunu yordamadığı tespit edilmiştir.

Tezer Yörük (2016) araştırmasında, çift uluslu çiftlerin evlilik doyumunu etkileyen faktörleri incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 144 çift-uluslu çiftten oluşmuştur. Çalışmada bireysel özellikler olarak kültürlenme tutumları, çift özellikleri olarak ise çatışma çözme stilleri ve kültürel mesafenin evlilik doyumu üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bulgulara göre, aileden alınan sosyal destek, olumsuz çatışma çözüm stilleri ve olumsuz toplumsal tepkiler puanları hem kendinin hem de eşinin evlilik doyumunu etkilemektedir. Kavak'ın (2018), çalışmasından elde edilen bulgulara göre, evlilik doyumu düşük olan bireylerin evliliklerindeki çatışmaların daha sert ve düşmanca bir şekilde yaşandığı, evlilik doyumu yüksek bireylerin ise çatışmaları daha yumuşak ve onaylayıcı bir biçimde ele aldığı görülmüştür.

Çıtışlı Turgut (2018) tarafından yapılan bir çalışma, evlilik çatışması, evlilik doyumu ve affetme arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın sonuçları, çatışma sıklığının evlilik doyumunu ve affetmeyi olumsuz etkilediğini göstermiştir. Artan çatışma, doyum ve affetme düzeylerini azaltmıştır. Evlilik doyumu ile affetme arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Affetme, çatışma ile evlilik doyumu arasında kısmi bir aracı rol oynamaktadır. Cinsiyete bağlı olarak ne affetme ne de evlilik doyumu açısından anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Bu çalışma, evlilikte yaşanan çatışmaların evlilik doyumunu olumsuz etkilediğini ve affediciliğin

etkisini azalttığını göstermektedir. Ayrıca, affedicilik ve doyumun birbirini olumlu yönde etkilediği ve desteklediği bulgularına da ulaşılmıştır.

1.5. Rol Kavramı

1.5.1. Geleneksel ve Eşitlikçi Roller

Cinsiyetin, insanların ilişkilerinin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynadığına dair bir inanış vardır. Bu inanışa göre, kadınlar ve erkekler arasında doğal olarak farklı özellikler bulunmaktadır. Kadınlar genellikle daha uysal, hassas, duygusal, nazik ve ilişkilere odaklı olarak algılanırken, erkekler ise daha baskın, saldırgan ve iş odaklı olarak kabul edilir. Kadınların bu özellikleri annelik rolü ile ilişkilendirilirken, erkeklerin ise ekmek kazanma rolüyle bağlantılı olduğu düşünülür (Basow, 1992). Toplumun bireylerden beklediği ve arzuladığı davranışları belirten rol tanımları genellikle toplumun kişilerin statülerine ve konumlarına göre belirlediği davranış kalıplarına dayanır. Rollerin bir boyutu toplumsal olmakla birlikte, diğer boyutu bireyseldir. Toplumsallık, bireylerde davranışlara yansır ve rollere dönüşür (Vatandaş, 2007).

Connell (1998) kitabında cinsiyet rolleri ve rol teorileri konusunu ele almaktadır. Rol teorisi, toplumsal yapılar içinde bireylere belirli beklentiler ve kısıtlamaların yüklendiği bir yaklaşım olarak tanımlanır. Rol kavramının toplumsal cinsiyet uyarlamalarının ana fikri ise toplumun kadın ve erkeğe yüklediği rolleri kendiliğinden canlandırmalarıdır. Bu bağlamda, kadın rolü ve erkek rolü gibi iki farklı rolden bahsetmektedir. Cinsiyet rolü teorisi, toplumsal cinsiyetin, biyolojik faktörler yerine toplumsal yapı ve kişiliğin oluşumundan kaynaklandığı görüşünü destekler. Bu teori, cinsiyete dair farklılıkların öğrenme, içselleştirme ve toplumsallaşma süreçleriyle ortaya çıktığını vurgular.

Toplumsal cinsiyet, kültürün kız ve erkek çocuklarına cinsiyetlerine uygun şekilde öğrettiği tutumlar, davranışlar, duygular ve roller gibi faktörlerin toplamıdır. Toplumda yaygın olan bir algı, kadınların erkeklere kıyasla daha duyarlı ve ilgili kişilik özelliklerine sahip olduklarıdır. Bu algı, kadınların hemşirelik, öğretmenlik veya ev işleri gibi mesleklerde daha başarılı olabilecekleri düşüncesine yol açar. Benzer şekilde, erkekler genellikle güçlü ve bağımsız olarak görülürler ve mühendislik, askerlik gibi mesleklerde daha iyi iş çıkarabilecekleri düşünülür.

Toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak algılanan bu kategoriler, bireyler arasındaki gerçek farklılıklardan ziyade toplumun cinsiyete yönelik belirli beklentileri ve kalıp yargılarından kaynaklanır. Toplumsal cinsiyet özellikleri, kişiler arasında farklılık gösterir ve bu farklılıklar her iki cinsiyet arasında da olabileceği gibi aynı cinsiyetten kişiler arasında da görülebilir. Örneğin, bazı erkekler çok güçlü olabilirken bazıları güçsüz olabilir. Benzer şekilde, bazı kadınlar çok duygusal olabilirken bazıları duygusuz olabilirler. Toplumsal cinsiyet farklılıkları, bireylerin sosyalleşme sürecinde edindikleri özellikler ve öğrendikleri kalıp yargılarla şekillenir. Bu farklılıklar, her toplumun ve bireyin kendine özgü kültürüne göre değişkenlik gösterir (Dökmen, 2015). Her kültür, çocuklarının toplumsal cinsiyetlerini öğrenmelerini sağlamak için kız ve erkek çocuklarını farklı şekillerde değerlendirir ve onlara farklı roller yükler. Toplumsal cinsiyet, sosyokültürel bir olgudur ve belirli davranış modelleri, roller, sorumluluklar, dişil ve eril niteliklerle ilgilidir. Bu kavram, zaman, kültür ve aile yapısına göre farklılıklar gösterir (Bhasin, 2003).

Toplumun kültürel yapısı, kadın ve erkeğin nasıl davranması, nasıl giyinmesi gerektiği gibi konularda belirli normlar ve beklentiler oluşturur. Bu farklılaşma, cinsiyetlerin toplum içindeki konumlarına ve şekillenmelerine de etki eder. Kadın ve erkek arasındaki bu kültürel bölüm, cinsiyet kültürünü oluşturur. Cinsiyet kültürü, toplumdaki baskın kültürün cinsiyet konularında kendini ifade etme şeklidir. Toplumların ortak kültürü, cinsiyetlere uygun olarak belirlenen tutumlar, davranışlar ve değerlerle birlikte toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kavramlarının oluşmasına neden olur. İnsanlar, yaşamlarını belirlenen değerlere uygun olarak yaşamak zorundadır ve bu kapsamda cinsiyetle ilgili kültürel ve toplumsal tutumlar, bireylerin davranışlarına yol gösterir, aynı zamanda denetleyici ve sınırlayıcı işlevler gerçekleştirir. Toplumlar, bireylerin bu rolleri yerine getirmelerini bekler (Ersoy, 2009).

1.5.2. Evlilik Rol Beklentileri

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, aile içi ve aile dışı cinsiyet rolleri, araştırma alanında ilgi odağı olmuştur. Bu ilgi, özellikle davranış bilimleri alanında ve sosyal araştırmacılar arasında, toplumsal ve siyasi çevrenin zaman içinde nasıl değiştiğini belirlemek ve anlamak için rol değişikliklerini tanımlamaya yöneliktir. Kadınların rollerindeki değişiklikler, toplumsal ve siyasi iklimin değişimini yansıttığı ve genellikle erkeklerin rollerindeki değişikliklerin tetikleyicisi olduğu için birçok

araştırma kadınların değişen rolleri üzerine odaklanmış ve kadınların rollerini etkileyen faktörleri incelemiştir. Kadınlar genellikle aileyle ilgili kalıpların, uygulamaların, ritüellerin ve rollerin başlıca taşıyıcıları olarak görüldüğünden, tüm bu değişikliklerin aile üzerindeki etkilerine büyük önem verilmiştir (Botkin, Weeks ve Morris, 2000). Örneğin, Waite, Goldscheider ve Witsberger (1986) genç kadınların evliliğe dair tutumlarının, rol beklentilerinin ve planlarının geleneksel aile rollerinden uzaklaşmaya başladığını bildirmiştir. Bunun kısmen, kadının evde geçireceği sürenin artacağı kaygısından kaynaklandığı belirtilmiştir. Üniversiteye gitmek ve bağımsız yaşamak, evlilikle ilgili tutumlar ve rol beklentileri üzerinde daha büyük değişikliklere yol açmaktadır. Üniversite eğitimi almış kadınlar, kadın istihdamını ve çalışan anne olmayı kabul etme eğilimindedir. Araştırmacılar, eşlerin hem kendilerinin hem de partnerlerinin rollerinin ve rol beklentilerinin farkında olmalarının önemini de vurgulamışlardır. Eğer eşlerden biri, diğerinin rollerini veya rol beklentilerini kendi rolleriyle uyuşmayan şekilde ifade ettiğini algırsa, çiftlerin evlilik memnuniyeti olumsuz yönde etkilenebilir (Schroeder, Blood ve Maluso, 1992).

İnsanlar, çevresi ile güçlü ilişkiler kurup kaynaştığında ve çevresi üzerinde etkili olup yeterli kontrolü sağladığında, sağlıklı ve huzurlu yaşayıp kendilerini geliştirebilirler. Toplumda kalıplaşmış yargılar ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, kadına, ilişki kurma, erkeğe ise kontrol gücünü yüklemiştir. Geleneksel aile yapısı ataerkil yapıyı oluşturmuş, erkeğe aileyi koruyan, evi geçindiren aile reisi, kadına ise evi toparlayan, çocukların bakımıyla ilgilenen ve yuva yapan dişi kuş olarak görevler yüklemiştir. Bu nedenle erkek ekonomiyi, kadın ise düzenleyici rolleri temsil etmektedir (İmamoğlu, 1991). Hem erkek hem de kadınların sık sık eşitlikçi tutumlar sergilemesine rağmen, bunun genellikle iş bölümüne yansımadağı, çoğunlukla geleneksel çizgilerle gerçekleştiği görülmektedir (Araji, 1977; Slocum ve Nye, 1976). Kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik ve insanın oluşturduğu sınıf ve kast gibi yapılar, toplum tarafından yaratılmıştır. Cinsiyete dayalı bu eşitsizlik, sorgulanabilir ve değiştirilebilir. Öte yandan toplumsal cinsiyet rolleri dışında hareket etmek, toplum tarafından çoğu zaman tepkiyle karşılanan ve hatta bazen alay konusu haline gelen bir durumdur (Bhasin, 2003). Bireyler, ebeveynlerinin evliliklerinden edindikleri deneyimlerle kendi evliliklerindeki sorumluluklarını ve eşlerinden beklentilerini belirleyerek, evlilik rol beklentilerini şekillendirirler. Evlilikte kültürel

olarak tanımlanan ve bir nesilden diğere aktarılan bu beklentiler, eşlerin bilinçli veya bilinçdışı olarak birbirine yansıttığı ve canlandırdığı rolleri ifade eder (Çopur ve Şafak, 1999).

Evliliğe adım atan bireylerin evlilik beklentilerine bakıldığında genellikle maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamayı hedefledikleri gözlemlenmektedir. Eğer bu hedeflerine ulaşabilirlerse, mutlu ve başarılı bir evlilik ilişkisi kurabilirler (Cox, 2006). Evlilik ilişkisinde, bireyler arasında belirli beklentiler oluşmakta ve bu beklentilerin karşılanamaması, çatışmaların ve sonrasında hayal kırıklıklarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Onur, 1986). Evlilikte beklentilerin çok önemli bir rolü vardır. Bu beklentilerin karşılanması ve eşlerin birbirine yaptığı yatırımın artması, evlilikteki mutluluk düzeyini belirleyen önemli faktörler arasındadır. Eşlerin evlilikleri için gösterdiği çaba ve fedakârlık, evlilikte sağlıklı bir iletişim ve uyumun oluşmasına yardımcı olur. Bu nedenle, evlilikte mutluluğun korunabilmesi ve doyumun sağlanabilmesi için eşlerin birbirine emek harcaması ve gereken bedelleri ödemesi beklenmektedir (İdiz, 2009).

Rol beklentilerinin karşılıklı olarak yerine getirilmesi ve diğere rolünü anlamak, tahmin etmek ve üstlenebilmek evlilikte uyumun önemli bir niteliğidir. Bu şekilde her iki taraf da birbirinin beklentilerine karşılık verebilir ve evlilikteki roller uyumlu bir şekilde katkıda bulunabilir. Bu, iyi bir iletişim ve anlayışın varlığına dayanır ve sağlıklı bir evlilik ilişkisinin temellerini oluşturur (Bell, 1971).

Toplumsal cinsiyet rolleri ile uyumlu olan görevlerin evlilikte kadın ve erkekten beklenmesi, geleneksel rol beklentilerinin varlığını ortaya koymaktadır (Knox ve Schacht, 2009). Toplumsal değişimler, evlilik ilişkilerindeki rolleri de etkileyerek cinsiyet rollerindeki değişimlere paralel olarak evliliklerde değişikliklere neden olmuştur. Geleneksel evliliklerdeki ev işleri ve para kazanma rollerindeki ayrımın yerine, eşler arasında rollerin değişebildiği ve esnek bir yapıya sahip olan eşitlikçi evlilikler giderek yaygınlaşmaktadır (Rogers ve Amato, 2000). Kadınların giderek artan ekonomik özgürlüğü ve toplumdaki yer değiştirme eğilimi, evlilik ilişkilerinin doğasında da geleneksel rollerden daha eşitlikçi bir modele doğru değişimlere neden olmaktadır (Yıldırım, 2021).

Geleneksel evlilik rolleri giderek zayıflamaktadır. Çiftler artık geleneksel evlilik rollerini takip etmek yerine kendi ilişki dinamiklerine ve beklentilerine göre

davranışlar ve tutumlar benimsemektedir. Güç eşitsizliğinin temel dayanaklarından biri olan erkeğin üstünlüğünün gücü, kamusal asayiş önlemleri ve yasalar sayesinde azaltılmıştır. Post-endüstriyel üretim, doğum kontrolü ve kürtaj gibi faktörler, toplumsal cinsiyete dayalı sosyal rollerin mantığını ortadan kaldırarak ataerkil baskının kadınlar üzerindeki yükünü azaltmıştır (Dvorsky ve Hughes, 2008). Teknolojik ilerlemeler, ev işlerinin tamamlanması için gereken zamanı ve emeği büyük ölçüde azaltarak kadınların işgücüne katılımında önemli bir rol oynamıştır. Bulaşık makineleri, çamaşır makineleri, elektrikli fırınlar gibi teknolojik gelişmeler sayesinde ev işleri daha kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Bu da kadınların zamanlarını iş gücüne katılmaya ve kendi kariyerlerine odaklanmaya yönlendirmelerine olanak sağlamıştır. Bu durum, kadınların geleneksel evlilik rollerinden bağımsız olarak daha özgürce hareket etmelerine ve toplumun genelinde güç dengesini değiştirmelerine katkıda bulunmuştur (Kamp-Dush, Yavorsky ve Schoppe-Sullivan, 2018).

Geleneksel rollerin aksine eşitlikçi rol dağılımı, evlilikte görev paylaşımının cinsiyete göre net bir şekilde belirlenmediği, görevlerin değişebildiği ve eşit şekilde paylaşılabilirdiği bir yaklaşımı benimser. Evlilikte eşitlikçi bir rol dağılımı uygulayan çiftlerde, görevler kadın ve erkek arasında ayrılmaz ve sınırlar belirsizdir. Görevler değişkenlik gösterebilir ve eşler arasında eşit bir şekilde paylaşılır. Bu yaklaşım, geleneksel rollerin katı sınırlarını aşan daha esnek bir yapıya sahiptir (Dunn, 1960; Knox ve Schacht, 2009).

Günümüzde, bireylerin evliliklerinde temel amaçları zamanında sıcak yemek yemek veya temiz bir ev sahibi olmak gibi araçsal kaynakları sağlamaktan çok, duygusal kaynakları sağlamaya yönelmiştir (Rabin, 1998). Batılı toplumlardaki aile terapistleri, 1950'lerden sonra ailelerin kendi rollerini ve kurallarını oluşturma konusunda özgürleştiklerini gözlemlemişlerdir (Knudson-Martin ve Laughlin, 2005). Evlilik artık sadece iş bölümüne dayanan bir ortaklık olarak değil, duygusal bağlar, sevgi, saygı, destek ve paylaşım üzerine kurulan bir ilişki olarak görülmektedir. Bireyler, kendi benzersiz ilişki dinamiklerini ve beklentilerini belirleyerek, evliliklerini daha anlamlı ve tatmin edici bir şekilde yaşamaya çalışmaktadır.

Faulkner, Davey ve Davey (2005) tarafından yürütülen bir çalışma, geleneksel cinsiyet rollerine sahip erkeklerin zamanla evlilik doyumlarında düşüş yaşadığını

ortaya koymuştur. Araştırmacılara göre, erkeklerin geleneksel cinsiyet rolleri, duygularını açıklama becerilerinin azalmasıyla ilişkilendirilmiş ve bu da depresyon veya iyi hissetme durumunda düşüşe yol açarak evlilik doyumunu azaltmıştır. Bu araştırma, daha önce yapılan çalışmalarla tutarlı bir şekilde, kadının ilişkideki rolünün erkekten daha önemli olduğunu göstermiştir. Kadınların depresyon ve iyi hissetme durumları, erkeklerin evlilik doyumunu etkileyen bir faktörken, bunun tam tersi geçerli olmamıştır. Aynı zamanda, çatışma konusu da dahil olmak üzere bu araştırmanın bir değişkeni olarak, kadınların çatışma ile başa çıkma tarzlarının erkeklerin genel çatışma düzeyini belirlediği; ancak erkeklerin çatışma ile başa çıkma tarzının kadınların genel çatışma düzeyini etkilemediği görülmüştür. Kadınlar genellikle çatışmayı başlatırken erkekleri problemin kaynağı olarak görürken, erkekler problemin karşılıklı olarak paylaşıldığını ifade etmişlerdir.

Evlilik tutumunu etkileyen faktörler arasında, bireylerin evlilikteki rol beklentilerinin geleneksel veya eşitlikçi olması düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, partnerlerin benzer rol beklentileri, evlilik ilişkisinde uyum sağlama şansını artırmaktadır (Odell ve Quinn, 1998). Evlilikte kadın ve erkeğe ilişkin rol beklentilerinin, genel evlilik tutumlarının yanı sıra, eşler arasındaki ilişkileri de önemli düzeyde etkilediği düşünülmektedir. Bu beklentiler, evliliğe dair hayalleri ve beklentileri belirleyerek ilişkilerin seyrini etkileyebilir (Akyazı, Çıtak ve Tosun, 2022). Evlilik ve aile hayatında rol beklentileri önemli bir faktördür ve kişiler arasında değişebilir. Eşlerin uyumlu bir şekilde rol beklentilerini belirlemesi, aile yaşamının sağlıklı bir şekilde ilerlemesine yardımcı olabilir. Bu nedenle, rol beklentilerindeki farklılıkların erken tanımlanması ve uyumlu bir şekilde çözülmesi, aile yaşamında memnuniyeti arttırabilir. Gençlerin rol beklentilerinin incelenmesi, uyumlu bir aile yaşamının temellerini sağlamlaştırmaya yardımcı olabilir (Murstein, 1970; Sterrett ve Bollman, 1970).

Evlilik rol beklentisi, bireyin, evlilik ilişkisinde kendisiyle ve eşiyile ilgili beklentilerini kapsayan bir değerlendirme sürecidir. Kendisiyle ilgili rol beklentisi, kişinin kendi rolünü tanımlamasını ve ne tür sorumluluklar üstleneceğini belirlemesini içerir. Eşiyile ilgili rol beklentisi ise, kişinin eşinin nasıl bir rol oynaması gerektiği hakkındaki beklentilerini ifade eder. Bu beklentiler, bireyin kişilik özellikleri, becerileri, kültürel, sosyal ve aile geçmişi gibi faktörlere bağlı

olarak değişebilir (Hurvitz, 1965). Çocukların doğdukları andan itibaren maruz kaldıkları farklı davranış ve ilgiler, onların öz benlik algılarını şekillendiren faktörlerdir. Kız çocuklarına verilen bebek ve evcilik oyuncakları, anneleri tarafından giydirilmesi ve "ne kadar güzel görünüyorsun" gibi yorumlar, kız çocuklarının kendilerini nasıl algıladıklarını etkiler. Benzer şekilde, erkek çocuklara verilen oyuncak silahlar, onlara bağımsız ve güçlü bir imaj verilmesi ve "ne kadar güçlü görünüyorsun" gibi ifadeler, erkek çocukların öz benlik algılarını etkiler (Bhasin, 2003).

Bireyin evlendiği ya da evleneceği kişiden tutum ve davranışlarına yönelik beklentilerini bazı toplumsal kabullerin şekillendirdiği söylenebilir. Kız ve erkek çocukları, önce ailede öğretilen, sonra okul hayatı ve sosyal yaşamda öğretilmeye devam eden toplumsal cinsiyet rollerini kendiliğinden canlandırırlar. Geleneksel rol beklentileri bu doğrultuda oluşur. Değişen dünya ile birlikte kadınların iş hayatında yerini bulmasının, bu genel kabulleri değişikliğe uğrattığı, dışarıda gelir düzeyiyle eşitlenen kadın ve erkeği evin içinde de eşitlenmeye zorladığı belirtilebilir. Bu değişime direnç gösteren geleneksel rol beklentileri varlığını sürdürmekle birlikte yapılan araştırmalara bakıldığında eşitlikçi rol beklentilerinin daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

1.5.3. Evlilik Rol Beklentileri ile İlgili Araştırmalar

Dunn (1960) tarafından yürütölen bir araştırmaya, yaşları 16 ila 21 arasında değişen 238 kız ve 198 erkek birey katılım sağlamıştır. Bu çalışmanın bulguları, anket yapılan ergenlerin rol beklentilerine dayanarak, gelecekteki ailelerinin muhtemelen eşitlikçi rolleri benimseyeceğini göstermektedir ancak aile rollerinde "eşitlik" kavramının tüm alanlarda veya bireyler arasında aynı şekilde olmadığını belirtmek önemlidir. Her bir alt ölçek puanının ve alt ölçekteki her bir maddenin yanıtlarının analizi, rol beklentilerindeki eşitlikçilik düzeyinin, rolün düşünöldüğü belirli duruma bağlı olarak değiştini ortaya koymaktadır. Örneğin, çocuk bakımı, kişisel özellikler ve sosyal katılım gibi alanlar, daha güçlü bir eşitlikçi beklentiye eğilim göstermekle birlikte, ev işleri, mali destek ve istihdam gibi alanlar daha geleneksel eğilimler göstermiştir. Bu, aile yaşamının farklı yönlerinin çeşitli sosyal ve kültürel faktörlerden etkilenebileceğini, bu nedenle rol beklentilerinde farklılıkların ortaya çıkabileceğini düşündürmektedir.

Antill, Cotton ve Tindale (1983) yaptıkları çalışmada, çiftlerin ideal evlilik algısını eşitlikçi ve gelenekçi değerler açısından incelemiştir. 108 evli çift üzerinde yaptıkları araştırmada, evliliklerini algılama biçimlerini kararların, görevlerin eşit şekilde paylaşıldığı eşitlikçi tutumlar ve erkeklerin karar verdiği cinsiyet rollerinin baskın olduğu gelenekçi tutumlar olarak kategorize etmişlerdir. Sonuçlara göre hem erkek hem de kadınların genç yaşlarda daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri ve evlilik kararını hızlıca verdikleri belirtilmiştir. Eşitlikçi tutuma sahip erkeklerin ev işlerinde eşlerine daha çok yardımcı oldukları gözlemlenmiştir. Gelenekçi tutuma sahip erkeklerin eşlerinin evliliklerinde kendilerini daha az mutlu hissettikleri ancak erkeklerin kendilerini daha mutlu hissettikleri belirtilmiştir.

Mulac, Lundell ve Bradac (1986) tarafından yapılan bir araştırmada, evlilik tipleri ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre erkeklerin kadınlara oranla daha cinsiyetçi rolleri benimsedikleri bulunmuştur. Ayrıca, geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadın ve erkeklerin geleneksel evlilik tipi ile ilişkili olduğu, daha eşitlikçi roller benimseyen kadınların ise bağımsız evlilik tipi içinde yer aldığı görülmüştür.

Rusbult, Johnson ve Morrow (1986) cinsiyet rollerinin sosyalizasyon sürecinde kazanıldığını ve bu nedenle kadınlar ile erkekler arasındaki problem çözme stillerinde farklılıklar olduğunu belirlemiştir. Kadınlar, erkeklere kıyasla daha fazla ifade etme ve sadakat stilini tercih etmiş, ihmal stilini daha az kullanmışlardır. Araştırmacılara göre, kadınlar ilişkilerde daha fazla sosyal ve duygusal konulara odaklandıkları için ilişkileri daha işlevsel hale getirecek şekilde davranmaktadırlar. Öte yandan, erkekler araçsal özelliklere sahip olduklarından kişiler arası ilişkilerde durumları daha fazla görmezden gelmekte veya önemsememektedirler. Bu nedenle ihmal stilini daha fazla benimsemektedirler.

Evlilik rol beklentileriyle ilgili 120 evli birey ile yapılan bir araştırmada, erkeklerin kadınlardan daha fazla geleneksel rolleri benimsedikleri tespit edilmiştir. Geleneksel rolü benimseyen erkeklerin evlilik doyumlarının eşitlikçi rolü benimseyen erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, geleneksel rolü benimseyen kadınların evlilik doyumlarının eşitlikçi role sahip kadınlara göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Yani aile içindeki eşitliğin sağlanması, kadınların evlilik doyumunu artırmaktadır (Barnet ve Baruch, 1987).

Pollock, Die ve Marriott (1990) tarafından yürütülen başka bir araştırma, çiftlerin evlilikten beklentileri ile iletişim tarzları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla tasarlanmıştır. Çalışmaya katılan 76 çift arasında geleneksel ve eşitlikçi rolleri benimseyen çiftlerin bulunacağı varsayılmıştır ancak bulgular incelendiğinde 152 katılımcının hiçbirinin geleneksel evlilik modelini benimsememiş olduğu tespit edilmiştir. Sadece iki birey, her ikisi de erkek, ılımlı bir geleneksellik aralığında puan almıştır. Gelenekselcilik ve eşitlikçilik boyutlarının karşıtını temsil eden çiftlerin iletişim tarzlarını incelemek mümkün olmasa da bu çalışma çok eşitlikçi ve ılımlı eşitlikçi çiftler incelendiğinde hala farklılıkların gözlemlenebileceğini belirlemeyi amaçlamıştır.

Botkin vd. (2000) evlilik rolü beklentileri üzerine uzun dönemli bir çalışmayı güncellemiştir. 1990 ve 1996 yıllarında toplanan veriler, 1961, 1972, 1978, 1984, 1990 ve 1996 yıllarındaki üniversite öğrencisi kadınların evlilik rolü beklentilerinin karşılaştırılmasına olanak sağlamıştır. Karşılaştırmalar, kadınların evlilikleriyle ilgili genel olarak geleneksel ve eşitlikçi beklentilerini ve ayrıca otorite, ev işleri, çocuk bakımı, kişisel özellikler, sosyal katılım, eğitim ve istihdam ile destek olma gibi yedi alt ölçekteki beklentilerini içermektedir. Bu uzunlamasına çalışmanın önceki raporları, 1961 ile 1978 yılları arasında daha eşitlikçi evlilik rolü beklentilerine doğru genel bir eğilim olduğunu göstermiştir. En dramatik değişiklik 1961 ile 1972 yılları arasında gerçekleşmiştir ancak bu yıllar içerisinde otorite alanında önemli bir değişiklik olmamıştır (Weeks, Crosby ve Tackett, 1981). 1972 ile 1978 yılları arasında ise daha eşitlikçi rol beklentilerine doğru devam eden bir genel eğilim olmasının yanı sıra otorite ve ev işleri alanlarında da önemli değişiklikler olmuştur (Weeks ve Gage, 1984). Weeks ve Botkin (1987) 1978 ile 1984 yılları arasında önemli bir değişiklik bulamamışlardır. 1984 grubunun genel beklentileri, ev işleri, kişisel özellikler, sosyal katılım, istihdam ve destek alanlarında 1978 grubuna göre daha geleneksel bir eğilim göstermiştir. Bu çalışmanın başlangıç verilerinin toplandığı 1961'den bu yana, genel olarak toplumsal cinsiyet rollerini ve özellikle genç kadınların evlilik rolü beklentilerini etkileyen önemli gelişmeler yaşanmıştır. Çağdaş Kadın Özgürleşmesi Hareketi, 1960'ların başında üç önemli olaya dayanmaktadır: 1961'de tamamlanan Başkan'ın Kadın Statüsü Komisyonu Raporu (The President's Commission on the Status of Women) 1963'te; Betty Friedan tarafından kaleme alınan Kadınlığın Gizemi (The Feminine Mystique) adlı kitap

1963'te yayınlanmış ve son olarak 1964'te Sivil Haklar Hareketi (Civil Rights Activists) ile cinsiyet temelli ayrımcılık yasaklanmıştır (Freeman, 1973). Kadın hareketinin gelişimiyle eş zamanlı olarak, 1970'lerin ve 1980'lerin başındaki aile yapısı giderek çeşitlenmiş ve daha esnek cinsiyet rollerine sahip olmuştur (Kimmel, 2000).

Okutan ve Büyükşahin-Sunal (2010) tarafından yürütülen bir araştırmaya, romantik ilişkisi olan 210 üniversite öğrencisi katılmıştır (112 kadın, 98 erkek). Araştırma, bağlanma, kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıp yargılar ve dindarlık algısı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Katılımcılar dindarlık algılarına göre oluşturulan gruplarla çeşitli bağımlı değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, dindarlık algısı düşük olan katılımcıların, yüksek dindarlık algısına sahip olanlara göre seçenekleri daha olumlu değerlendirdikleri gözlenmiştir. Aynı şekilde, en yüksek düzeyde dindarlık algısına sahip olan grubun romantik ilişkilerle ilgili kalıp yargısal tutumlarının da en yüksek olduğu belirlenmiştir. İlişki süresinin hem kadınlarda hem de erkeklerde yatırım modeli değişkenlerini anlamlı bir şekilde öngördüğü bulunmuştur. Sadece kadınlarda, romantik ilişkilerde erkeğin baskın, kadının ise kabul edici tavırlarına yönelik tutumları ile algılanan dindarlık düzeyinin seçeneklerin niteliğini olumsuz yönde etkilediği gözlenmiştir.

Akyazı, Çıtak ve Tosun (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada geleneksel ve eşitlikçi rol beklentilerinin evlilik tutumunu anlamlı ve pozitif yönde öngördüğünü göstermektedir. Özellikle, geleneksel rol beklentilerinin açıklayıcı gücünün eşitlikçi beklentilere kıyasla yaklaşık üç kat daha fazla olduğu bulunmuştur. Çalışmada erkeklerin evlilik tutumu puanlarının kadınlardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu, yani erkeklerin evlilik konusundaki tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Eşitlikçi rol beklentileri puanlarının cinsiyet ve ilişki deneyimiyle ilişkili olduğu, geleneksel rol beklentilerinin ise cinsiyet ve eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, yaş ile eşitlikçi rol beklentileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları, literatürde evlilik yaşantısındaki rol beklentilerinin cinsiyete bağlı olarak değiştiğini gösteren birçok çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Genel olarak, erkeklerin kadınlardan daha yüksek düzeyde geleneksel rol beklentilerine sahip olduğu,

kadınların ise erkeklere göre daha yüksek düzeyde eşitlikçi rol beklentilerine sahip olduğu gözlenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada takip edilen model, çalışma grubunun nitelikleri, veri toplama süreci, veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir. Ardından verilerin analizi ve analiz sürecinde kullanılan testler hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. İlişkisel tarama deseni; iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve değişim varsa bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2013). Araştırmada ilişkisel tarama modeli ile evli bireylerin farklı demografik özellikleri açısından evlilik rol beklenti düzeyleri incelenmiş ve ayrıca evli bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya 266 kadın ve 156 erkek, toplam 422 evli birey gönüllü katılımcılar olarak dâhil edilmiştir. Katılımcılara ulaşmada kolayda örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan evli bireylerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı

Demografik Özellik	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	266	63.0
	Erkek	156	37.0
Yaş grupları	18-34 yaş	83	19.7
	35-44 yaş	125	29.6
	45-54 yaş	106	25.1
	55-64 yaş	89	21.1
	65 yaş ve üstü	19	4.5
Eğitim durumu	İlkokul	23	5.5
	Ortaokul	15	3.6
	Lise	99	23.5
	Ön lisans	50	11.8
	Lisans	183	43.4
	Lisansüstü	52	12.3
Gelir getiren işte çalışma durumu	Evet	275	65.2
	Hayır	147	34.8
Aylık gelir	9000 TL ve altı	82	19.4
	9001-14.000 TL	158	37.4
	14.001- 19.000 TL	80	19.0
	19.001 TL ve üstü	102	24.2
Kök ailenin gelir düzeyi	Düşük	96	22.7
	Orta	303	71.8
	Yüksek	23	5.5
Evlenme yaşı	18 yaş ve altı	17	4.0
	19-24 yaş	140	33.2
	25-30 yaş	172	40.8
	31 yaş ve üstü	93	22.0
Evlenme süresi	0-1 yıl	23	5.5
	2-7 yıl	82	19.4
	8-13 yıl	64	15.2
	14-19 yıl	74	17.5
	20 yıl ve üstü	179	42.4
Evlilik sayısı	İlk evliliği	368	87.2
	İkinci evliliği	54	12.8
Çocuk sayısı	Yok	54	12.8
	1 çocuk	135	32.0
	2 çocuk	175	41.5
	3 ve üstü	58	13.7

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 422 evli bireyin %63’ü kadın, %37’si erkektir. Katılımcıların %19.7’si 18-34 yaş, %29.6’sı 35-44 yaş, %25.1’i 45-54 yaş, %21.1’i 55-64 yaş, %4.5’i 65 yaş ve üstü yaş grubundadır. Katılımcıların %5.5’i ilkokul, %3.6’sı ortaokul, %23.5’i lise, %11.8’i ön lisans, %43.4’ü lisans, %12.3’ü lisansüstü düzeyde eğitim görmüştür. Katılımcıların %65.2’si gelir getiren

bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların %19.4'ünün aylık geliri 9000 TL ve altı, %37.4'ünün 9001-14.000 TL, %19'unun 14.001-19.000 TL, %24.2'sinin aylık geliri 19.001 TL ve üstüdür. Katılımcıların %22.7'sinin kök ailesinin geliri düşük, %71.8'inin orta düzeyde, %5.5'inin kök ailesinin geliri yüksek düzeydedir. Katılımcıların %4'ünün evlenme yaşı 18 yaş ve altı, %33.2'sinin 19-24 yaş, %40.8'inin 25-30 yaş, %22'sinin evlenme yaşı 31 yaş ve üstüdür. Katılımcıların %5.5'inin evlilik süresi 0-1 yıl, %19.4'ünün 2-7 yıl, %15.2'sinin 8-13 yıl, %17.5'inin 14-19 yıl, %42.4'ünün evlilik süresi 20 yıl ve üstüdür. Katılımcıların %87.2'si ilk, %12.8'inin ikinci evliliğini gerçekleştirmiştir. Katılımcıların %12.8'i çocuk sahibi değil, %32'si bir çocuk sahibi, %41.5'i iki çocuk, %13.7'si üç ve daha fazla çocuk sahibidir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ), Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) ve Kişisel Bilgi Formu (KBF) evli bireylere araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Katılımcıların veri toplama araçlarını cevaplarken içten olmalarını sağlamak için araştırmanın konusu ve önemi anlatılarak gerekli güdüleme sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcılara, araştırmaya gönüllü katıldıklarını gösteren “Bilgilendirilmiş Onam Formu” uygulanmıştır. Katılımcılara isim yazma zorunluluğu getirilmemiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan anket formundan yararlanılmıştır.

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu (EK-A)

Form, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, gelir getiren bir işte çalışma durumu, aylık gelir durumu, bireyin kendi ailesinin gelir durumu, bireyin evlenme yaşı, evlilik süresi, evlilik sayısı ve sahip olduğu çocuk sayısı gibi kişisel bilgilerine ulaşmayı amaçlayan maddeler yer almaktadır.

2.4.2. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (EK-B)

Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği, Köksal ve İlhan (2018) tarafından bireylerin evlilikte eşlerine dönük beklentilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 40 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert tipi (1: Hiç katılmıyorum, 5: Tamamen katılıyorum) derecelendirmeye sahiptir. Ölçek geleneksel ve eşitlikçi olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. İki farklı uygulamadan elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı geleneksel alt boyutu için 0.87 ve 0.88; eşitlikçi alt boyutu için 0.92 ve 0.93'tür. Envanterin toplam puanı alınamamakta olup her ölçekteki yüksek puan, ilgili rol beklentisinin yüksek düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada envanterin Cronbach Alpha katsayısı 0.91; ölçeklerin Cronbach Alpha katsayıları 0.80 ve 0.92 olarak tespit edilmiştir.

2.4.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği (EK-C)

Evlilik yaşam ölçeği, Tezer (1996) tarafından geliştirilmiş olup, 5'li Likert (1: Kesinlikle katılmıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum) tipindeki ölçekte toplam 10 soru bulunmaktadır. Ölçekte alınabilecek en fazla toplam puan 50 iken en az 10 puan alınabilmektedir. Ölçekte alınabilecek en fazla toplam puan 50 iken en az 10 puan alınabilmektedir. Evlilik doyumunun ölçekten alınan puan yükseldikçe arttığı kabul edilmektedir. Ölçeğin geliştirilmesi esnasında güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları ön uygulama grubu 25 çift, daha sonra ön uygulama grubunu da içeren 104 çift üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ilk uygulamada 0.91, ikinci uygulamada ise 0.89 olarak bulunmuştur ki bu, Evlilik Yaşam Ölçeğinin yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Tezer, 1996). Çalışmada ise Evlilik Yaşam Ölçeğinin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak tespit edilmiştir. Analizlere başlamadan önce ölçekteki 2, 4 ve 5'inci sorular ters yönde değerlendirilen ifadeler olduğundan ters kodlama yapılarak analiz kapsamına alınmıştır. Olumsuz ifade taşıyan üç maddenin (m2, m4, m5) ters kodlanmasıyla elde edilen ölçek toplam puanının yüksek olması evlilik ilişkisinden sağlanan doyumun yüksek düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada Cronbach Alpha katsayısı 0.92 olarak tespit edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 21.0 istatistik yazılımından yararlanılmıştır. Ölçeklerin toplam ve alt boyut puanlarının normallik sınamasında çarpıklık katsayısı (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2011). Normal dağılım göstermeyen değişken (eşitlikçi) puanlarının logaritmik dönüşümleri yapılarak evlilik rol beklentisi puanlarının iki gruptan oluşan demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden; ikiden fazla gruptan oluşan değişkenlere göre karşılaştırılmasında ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumu arasındaki ilişki testinde Pearson korelasyon testinden; evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumunu yordama durumunu belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bulguları alt problemler doğrultusunda sunulmuştur. Çalışmanın birinci alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 2’te sunulmuştur.

Tablo 2. Evli bireylerin cinsiyetlerine göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Eşitlikçi Rol Beklentisi	Kadın	266	4.77	0.31	2.68	0.008
	Erkek	156	4.67	0.38		
Geleneksel Rol Beklentisi	Kadın	266	1.86	0.63	7.34	0.000
	Erkek	156	2.44	1.00		

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi ($t=2.68$; $p<0.05$) ve geleneksel ($t=-7.34$; $p<0.05$) rol beklentisi puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, erkek katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Erkek katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, kadın katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmanın ikinci alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri yaş açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Evli bireylerin yaş düzeylerine göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Yaş düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Rol Beklentisi	A-18-34 yaş	83	4.81	0.25	3.56	0.00	A, B, D>C
	B-35-44 yaş	125	4.74	0.32			
	C-45-54 yaş	106	4.64	0.42			
	D-55-64 yaş	89	4.75	0.33			
	E-65 yaş ve üstü	19	4.75	0.28			
Geleneksel Rol Beklentisi	A-18-34 yaş	83	2.21	0.81	5.92	0.00	A, B, C>D, E
	B-35-44 yaş	125	2.21	0.91			
	C-45-54 yaş	106	2.14	0.83			
	D-55-64 yaş	89	1.73	0.70			
	E-65 yaş ve üstü	19	1.87	0.59			

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi ($F=3.56$; $p<0.05$) ve geleneksel ($F=5.92$; $p<0.05$) rol beklentisi puanlarının yaş düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- 18-34 yaş, 35-44 yaş, 55-64 yaş grubu katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, 45-54 yaş grubu katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- 18-54 yaş grubu katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, 55 yaş ve üstü yaş grubu katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmanın üçüncü alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Evli bireylerin eğitim durumlarına göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Rol Beklentisi	A-İlkokul	23	4.78	0.21	0.52	0.76	
	B-Ortaokul	15	4.71	0.42			
	C-Lise	99	4.69	0.42			
	D-Ön lisans	50	4.77	0.24			
	E-Lisans	183	4.75	0.32			
	F-Lisansüstü	52	4.70	0.34			
Geleneksel Rol Beklentisi	A-İlkokul	23	2.55	0.81	6.18	0.00	A, B,C>D, E,F
	B-Ortaokul	15	2.32	0.97			
	C-Lise	99	2.32	0.86			
	D-Ön lisans	50	2.07	0.80			
	E-Lisans	183	1.86	0.76			
	F-Lisansüstü	52	2.10	0.84			

Tablo 4'te görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanlarının eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=6.18$; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gören katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim gören katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmanın dördüncü alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin gelir getiren bir işte çalışma durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Evli bireylerin gelir getiren bir işte çalışma durumlarına göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Eşitlikçi Rol Beklentisi	Evet	275	4.73	0.31	-0.61	0.54
	Hayır	147	4.73	0.38		
Geleneksel Rol Beklentisi	Evet	275	2.14	0.89	2.16	0.03
	Hayır	147	1.96	0.70		

Tablo 5’te görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin gelir getiren bir işte çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin gelir getiren bir işte çalışma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=2.16$; $p<0.05$). Gelir getiren bir işte çalışan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, gelir getiren bir işte çalışmayan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmanın beşinci alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin aylık gelir durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Evli bireylerin aylık gelir durumlarına göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Aylık Gelir	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Rol Beklentisi	A-9000 TL ve altı	82	4.76	0.27	0.83	0.47	C>D
	B-9001-14.000 TL	158	4.75	0.31			
	C-14.001-19.000 TL	80	4.69	0.34			
	D-19.001 TL ve üstü	102	4.71	0.42			
Geleneksel Rol Beklentisi	A-9000 TL ve altı	82	2.03	0.73	2.96	0.03	
	B-9001-14.000 TL	158	2.20	0.89			
	C-14.001-19.000 TL	80	2.11	0.83			
	D-19.001 TL ve üstü	102	1.89	0.81			

Tablo 6’da görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin aylık gelirine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin aylık gelirine göre anlamlı farklılık

gösterdiği tespit edilmiştir ($F=2.96$; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre aylık geliri 14.001-19.000 TL arasında olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, aylık geliri 19.001 TL ve üstü olan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmanın altıncı alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin kök ailesinin gelir durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Evli bireylerin kök ailelerinin gelir durumuna göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Kök Ailenin Gelir Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Rol Beklentisi	A-Düşük	96	4.76	0.29	2.15	0.11	
	B-Orta	303	4.74	0.33			
	C-Yüksek	23	4.56	0.59			
Geleneksel Rol Beklentisi	A-Düşük	96	1.98	0.79	1.32	0.26	
	B-Orta	303	2.12	0.85			
	C-Yüksek	23	1.94	0.86			

Tablo 7’de görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin kök ailesinin gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Çalışmanın yedinci alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin evlenme yaşı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Evli bireylerin evlenme yaşına göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Evlenme Yaşı	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Rol Beklentisi	A-18 yaş ve altı	17	4.73	0.23	1.83	0.14	
	B-19-24 yaş	140	4.70	0.38			
	C-25-34 yaş	172	4.78	0.28			
	D-35 yaş ve üstü	93	4.70	0.39			
Geleneksel Rol Beklentisi	A-18 yaş ve altı	17	2.10	0.64	0.93	0.42	
	B-19-24 yaş	140	2.17	0.78			
	C-25-34 yaş	172	2.01	0.86			
	D-35 yaş ve üstü	93	2.05	0.89			

Tablo 8’de görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin evlenme yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Çalışmanın sekizinci alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin evlilik süresi açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Evli bireylerin evlilik süresine göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Evlilik Süresi	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Rol Beklentisi	A-0-1 yıl	23	4.88	0.20	3.77	0.00	A, B>D, E
	B-2-7 yıl	82	4.81	0.23			
	C-8-13 yıl	64	4.73	0.33			
	D-14-19 yıl	74	4.66	0.38			
	E-20 yıl ve üstü	179	4.71	0.37			
Geleneksel Rol Beklentisi	A-0-1 yıl	23	2.29	0.87	2.81	0.02	C>B, E
	B-2-7 yıl	82	2.01	0.83			
	C-8-13 yıl	64	2.32	0.87			
	D-14-19 yıl	74	2.14	0.85			
	E-20 yıl ve üstü	179	1.97	0.79			

Tablo 9’da görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi ($F=3.77$; $p<0.05$) ve geleneksel ($F=2.81$; $p<0.05$) rol beklentisi puanlarının bireyin evlilik süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- Evlilik süresi 7 yıl ve altı olan katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, evlilik süresi 14 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Evlilik süresi 8-13 yıl olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, evlilik süresi 2-7 yıl ve 20 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmanın dokuzuncu alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin evlilik sayısı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Evli bireylerin evlilik sayısına göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Evlilik Sayısı	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Eşitlikçi Rol Beklentisi	İlk evlilik	368	4.74	0.34	0.61	0.54
	İkinci evlilik	54	4.71	0.35		
Geleneksel Rol Beklentisi	İlk evlilik	368	2.11	0.84	2.02	0.04
	İkinci evlilik	54	1.86	0.73		

Tablo 10’da görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin evlilik sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin evlilik sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=2.02$; $p<0.05$). İlk evliliği olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, ikinci evliliği olan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmanın onuncu alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireyin sahip olduğu çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Evli bireylerin sahip oldukları çocuk sayısına göre evlilik rolü beklentileri

Ölçek	Çocuk Sayısı	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Rol Beklentisi	A-Yok	54	4.78	0.28	2.90	0.03	A, B, C>D
	B-1 çocuk	135	4.74	0.34			
	C-2 çocuk	175	4.75	0.31			
	D-3 ve üstü	58	4.62	0.45			
Geleneksel Rol Beklentisi	A-Yok	54	2.05	0.86	6.02	0.00	D>A, B, C
	B-1 çocuk	135	1.87	0.77			
	C-2 çocuk	175	2.13	0.85			
	D-3 ve üstü	58	2.40	0.80			

Tablo 11’de görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi ($F=2.90$; $p<0.05$) ve geleneksel ($F=6.02$; $p<0.05$) rol beklentisi puanlarının bireyin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- Çocuk sahibi olmayan, 1 ve 2 çocuk sahibi katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, 3 ve daha fazla çocuk sahibi katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- 3 ve daha fazla çocuk sahibi katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, çocuk sahibi olmayan, 1 ve 2 çocuk sahibi katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

3.1. Evlilik Rol Beklentileri ile Evlilik Doymu Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Çalışmanın on birinci alt problemi olan “Evli bireylerin evlilik rol beklentileri bireylerin evliliklerindeki doyum düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” sorusu doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Evlilik rol beklentileri ile evlilik doymu arasındaki ilişki

Ölçek ve Alt Boyut	1	2	3
1-Eşitlikçi Rol Beklentisi	1	0.287**	0.169**
2-Geleneksel Rol Beklentisi		1	0.125*
3-Evlilik Doymu			1

*: $p < 0.05$ **: $p < 0.01$

Tablo 12’de görüldüğü gibi katılımcıların eşitlikçi rol beklenti puanı ile geleneksel rol beklenti puanı arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = -0.29$; $p < 0.05$).

Eşitlikçi rol beklenti puanı ile evlilik doymu puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.17$; $p < 0.05$).

Geleneksel rol beklenti puanı ile evlilik doymu puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.12$; $p < 0.05$).

Tablo 13’te evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumunu yordamasına ait çoklu regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 13. Evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumunu yordamasına ait çoklu regresyon sonuçları

Bağımsız Değişken	B	SH	β	t	p	Tol.	VIF
Sabit	3.023	0.153		19.759	0.000		
Eşitlikçi Rol Beklentisi	0.243	0.054	0.223	4.511	0.000	0.917	1.090
Geleneksel Rol Beklentisi	0.201	0.053	0.189	3.830	0.000	0.917	1.090
$R^2 = 0.061$ $\Delta R^2 = 0.057$			$F_{(2;419)} = 13.676$		$p = 0.000$		

Tablo 13'te görüldüğü gibi katılımcıların evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi gösteren birinci modelin uygun olduğu ($F_{(2; 419)}=13.68$; $p<0.05$) ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığı (Tolerans >0.20 ; VIF <10) tespit edilmiştir. Evlilik rol beklentileri, evlilik doyumundaki değişimin yaklaşık %6'sını açıklamaktadır ($\Delta R^2=0.057$). Regresyon katsayıları ve katsayıların anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre eşitlikçi rol beklentisi ($\beta=0.22$; $t=4.51$; $p<0.05$) ve geleneksel rol beklentisi ($\beta=0.19$; $t=3.83$; $p<0.05$) evlilik doyumunu pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer yandan eşitlikçi rol beklentisinin evlilik doyumunu açıklama gücü, geleneksel rol beklentisine göre daha yüksektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu kısımda araştırmadan elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarına ilişkin yorumlar sunulmuştur. Tartışma ve yorumlar alt problemlerin sırası doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Evli bireylerin cinsiyet değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırma sonuçlarına baktığımızda eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmada kadın katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanının, erkek katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte erkek katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı da kadın katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Akyazı vd. (2022) tarafından yürütülen bir çalışmada katılımcıların eşitlikçi ve geleneksel rol beklentilerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek geleneksel rol beklentisi puanlarına, kadınların ise erkeklere oranla daha yüksek eşitlikçi rol beklentilerine sahip oldukları belirlenmiştir (Bolzendahl ve Myers, 2004; İşmen-Gazioğlu, 2006; Köksal ve İlhan, 2018; Parlak ve Bakiler, 2018). Tosun ve Yazıcı'nın (2021) araştırmasında da kadın ve erkeklerin geleneksel ve eşitlikçi rol beklentileri arasında anlamlı farklar gözlemlenmiştir. Bu bulgular Çavdar (2013) ve Öcal-Yüceol (2016) tarafından yürütülen çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmanın bulguları evlilikte kadınların daha eşitlikçi, erkeklerin daha geleneksel beklentilere sahip olduklarını göstermektedir. Öte yandan Köksal ve İlhan (2018) tarafından her iki cinsiyet için de eşitlikçi rol beklentilerinin geleneksel rol beklentilerine göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguların daha önce gerçekleştirilen birçok çalışma ile uyumlu olduğu görülmektedir (Dunn, 1960; Markwart, 1999; Botkin ve Weeks, 1987).

Mevcut çalışmanın bulgularına göre eşitlikçi rol beklentilerinin kadınlar tarafından yaygın olmasının sebebi, kadının evdeki emeğinin yok sayılması ve maddi bir karşılığının olmaması olabilir. Kadının kendi varlığını ve potansiyelini ortaya koyma isteği, para kazanıyor olmanın karar alma süreçlerinde etkin bir rolü

olduğundan kaynaklı olabilir. Erkeklerin geleneksel rolleri tercih etmelerinin sebebi ise toplumsal cinsiyet rollerinin onlara sağladığı konfor ve rahatlık olabilir çünkü dışarıda çalışan kadınlar için de evde tam anlamıyla kazanılmış bir eşitlik söz konusu değildir. Kadınlardaki bu eşitlik arayışının bir diğer nedeni de iş hayatındaki kadın ve erkeğin dışarıda eşit derecede yorulup evdeki iş yükünün yine kadının sorumluluğu sayılması olabilir çünkü işten dönen erkek evde dinlenirken işten dönen kadının mesaisi evde de devam etmektedir. Erkekler evde yaptıkları işleri ‘yardım’ olarak nitelendirme eğilimindedir, tam bir sorumluluk almazlar çünkü evliliklerde ev işleri kadının asli göreviymiş gibi genel bir kabul vardır (İmamoğlu, 1993). Bu kabul, bazen alenen bazen de örtük bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Bu sebeple kadınların eşitlik arayışları anlamlı düzeyde yüksektir.

Evli bireylerin yaş değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırma sonuçlarına baktığımızda eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin yaş düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tosun ve Yazıcı (2021) ileri yaştaki bireylerin genç yaşta olanlara kıyasla geleneksel evlilik beklentilerini daha çok benimsediklerini bulgulamıştır. Buna paralel olarak Aydın-Kılıç (2016) ile Morgan ve Walker’ın (1983) bulguları da benzerlik göstermektedir. Akyazı vd. (2022) yaptıkları araştırmada eşitlikçi rol beklentileri ile yaş arasında düşük düzeyde ve negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu tespit etmiştir. Farklı olarak Sterrett ve Bollman (1970) ergenlerle yaptıkları bir araştırmada evlilik rolü beklentileri ile yaşları arasında bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Yorgancılar’ın (2023) araştırmasında ise evlilik rol beklenti düzeylerinde araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Abrahams, Feldman ve Nash (1978) yürüttükleri araştırmada yaş ilerledikçe cinsiyet rolü tutumlarının giderek daha geleneksel hale geldiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla evlilik içerisindeki rol dağılımında yaş unsuru önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularındaki bazı farklılıklar, bireylerin değişen cinsiyet rollerinin farklı aşamalarını deneyimlemelerinden ve adaptasyon süreçlerinin gecikmesinden kaynaklanmış olabilir. Geleneksel tutum ve rolleri sorgulayan kadın hareketleri ve diğer sosyal hareketler ve eğilimlerden etkilenme durumu, bireylerin aldıkları eğitim ve sosyo-ekonomik olanaklarıyla ilgili olabilir. Bu gibi toplumsal değişimlerin erken aşamalarında, insanların tutum ve davranışlarında tutarsızlıklar ve gecikmeler olabilmektedir (Weeks ve Botkin, 1987).

Evli bireylerin eğitim durumu değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi rol beklentisi puanlarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının ise eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gören katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanının, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim gören katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Tosun ve Yazıcı (2021) ise eğitim düzeyi ile evlilik rol beklentileri arasında ilişki olmadığını belirlemiştir. Buna karşılık literatürde eğitim düzeyi yükseldikçe eşitlikçi tutumun da yükseldiğini tespit eden araştırmalar mevcuttur (Davis ve Greenstein, 2004; Hortaçsu, 2007; İmamoğlu, 1993; Morgan ve Walker, 1983; Paçacıoğlu, 2018). Eğitim düzeyinin artması ile birlikte bireylerin evliliğe ve partnerlerine ilişkin görüşlerinin değişiklikler göstermesi beklenebilir çünkü toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dair bilinç geliştirmede eğitimin rolü büyük bir önem taşımaktadır. Ayrıca eğitim düzeyinin evlilik rol beklentilerine dair belli başlı kriterleri belirlediği söylenebilir.

Evli bireylerin gelir getiren bir işte çalışma durumu değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi rol beklentisi puanlarının gelir getiren bir işte çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği, geleneksel rol beklentisi puanlarının ise gelir getiren bir işte çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Gelir getiren bir işte çalışan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, gelir getiren bir işte çalışmayan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Vannoy ve Philliber'e (1992) göre evlilik rol beklentileri, eşin gelir getiren bir işte çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eşi çalışan bir kocanın eşitlikçi evlilik rol beklentileri ve destekleyici olması önemlidir çünkü bunlar aynı zamanda eşinin beklentilerini ve destek algılarını da içerir. Kocanın beklentileri ne kadar geleneksel ise veya eş, kocasının beklentilerini ne kadar geleneksel algılıyor ise, deneyimlenen evlilik kalitesi de o kadar düşüktür. Candoğan (2019) yürütmüş olduğu nitel bir çalışmada toplumsal cinsiyet rolleri (geleneksel) temelinde gelir getiren işlerde çalışan kadınları incelemiştir. Aile hayatı göz önüne alındığında, kadınların sorumluluğu ikiye katlanmıştır. Cinsiyet ayrımcılığının çalışma hayatında verdiği stres ve baskı kadınları mutsuz etmektedir. Kadın, gün

boyunca iş yerinde bu zorlukları yaşadıkdan sonra akşam evine gittiğinde eşine ve çocuklarına mutlu ve iyi niyetli bir şekilde yaklaşmakta zorlanabilir. İki rolü de başarıyla yerine getirmesi mümkün olmayabilir. Erkekler için ise roller daha dar bir yelpazede seyrettiği için, onlardaki rol çatışmaları daha az düzeyde gözlemlenmektedir. İmamoğlu (1991) araştırmasında, gelir getiren bir işte çalışmanın her iki cinsiyet için de değerli olduğunu tespit etmiştir. Diğer yandan konu ev işleri ve çocukların sorumluluğuna geldiğinde bir çifte standart söz konusudur. Evdeki sorumluluklardan algılanan güçlük, erkeğin başarı ya da başarısızlığına göre değişmezken kadının başarılı olması ‘çok kolay’ olarak değerlendirilir. Mevcut araştırmanın bulguları ise kadının iş hayatında yerini almasıyla değişen toplumsal cinsiyet rollerine rağmen geleneksel eğilimin eşitlikçi eğilimden yüksek olduğu yönündedir. Bu durumda %63’ü kadın olan katılımcıların ağırlıklı olarak geleneksel rollerden vazgeçmek istemediği sonucuna varılabilir. Bunun sebeplerinden biri kadının çalışma hayatıyla birlikte sorumluluklarının da çoğalması olabilir.

Evli bireylerin aylık gelir durumu değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi rol beklentisi puanlarının aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının ise aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Aylık geliri 14.001-19.000 TL arasında olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanının, aylık geliri 19.001 TL ve üstü olan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alan yazında mevcut araştırmanın bulgularının aksine evlilik rol beklentilerinin gelir düzeyine göre değişmediğini (Akyazı vd., 2022; Tosun ve Yazıcı, 2021; Markwart, 1999) ve yüksek gelirin eşitlikçi rol beklentilerine neden olduğunu tespit eden çalışmalar bulunmaktadır (Davis ve Greenstein, 2009; Morgan ve Walker, 1983). Çalışmanın bulgularına göre gelir düzeyi daha düşük olan katılımcıların geleneksel rol beklentilerinin anlamlı düzeyde yüksek olmasının nedeni muhtemelen eşitlikçi evliliklerde kadın da çalışma hayatında olduğu için eve daha fazla kazanç girmesinden kaynaklı olabileceği düşünülebilir.

Evli bireylerin kök ailelerinin gelir durumu değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi

puanlarının bireyin kök ailesinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulgularının aksine Morgan ve Walker (1983) yapmış oldukları bir araştırmada yüksek gelirli ailelere sahip bireylerin eşitlikçi rol beklentilerinin de yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Kök ailenin gelirinin yüksek olması, geleneksel rol beklentileri ile olumsuz ilişkilidir; kadın çalışmasa bile daha fazla seçenek ve alternatif sunar. Kök aile geliri yüksek olan evli kadın ve erkek bireylerin eşitlikçi fikirlere sahip olması beklenir çünkü evlerine yüksek gelir giren ailelerde babanın geçim sağlama konusunda muhtemelen başarılı olduğu ve dolayısıyla anneye geleneksel rolleri dayatmayacağı düşünülebilir. Böyle bir ailede yetişen ve şekillenen bireyin de eşitlikçi rolleri benimseyeceği ve destekleyeceği söylenebilir.

Evli bireylerin evlenme yaşı değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının evlenme yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgulanmıştır. Literatürde bu konuyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun sebebi toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olabilir. Birey, evlenirken hangi yaşta olursa olsun, evliliğe dair düşüncelerini ve beklentilerini belirleyen sınırlar daha anne karnındayken çizilmeye başlanmış ve bu sınırlar zaman içerisinde bireyin ne isteyip ne istemeyeceğini zaten şekillendirmiştir. Dolayısıyla evliliğin, deneyimlenmeden önce tüm yönleriyle öngörülemeyen yapısı ve her çift için ayrı ayrı biricik oluşu sebebiyle, rol beklentilerinin bireyin evlenme yaşına göre anlamlı bir değişiklik göstermeyeceği düşünülmektedir.

Evli bireylerin evlilik süresi değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının evlilik süresine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Evlilik süresi 7 yıl ve altı olan katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanının, evlilik süresi 14 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İmamoğlu (1993) çalışmasında evlilik süresi ile evlilikte cinsiyet rolleri değişkeni arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu saptamıştır. Çalışmanın örnekleminde kentli kadınların zamanla evliliklerine daha iyi bir eğitim almış olarak başlama, eşlerini anlayarak seçme, gelir getiren bir işte çalışma ve eve maddi katkıda bulunma olasılıkları artmıştır. Örneğin, 24-39 yıl evli olan kadınların yaklaşık yarısı

(%51) anlaşarak evlenmişken, 1-7 yıllık evli olan kadınların büyük bir çoğunluğu (%77) anlaşarak evlenmiştir. Bulgular zaman ilerledikçe eşitlikçi anlayışın arttığı yönündedir. Mevcut araştırmanın bulguları da benzer yönde seyretmektedir. Bunun sebebi, kadının eğitim düzeyinin günden güne artıyor olması ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dair gelişen bilinç olabilir.

Evli bireylerin evlilik sayısı değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi rol beklentisi puanlarının evlilik sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgulanmıştır. Geleneksel rol beklentisi puanlarının ise evlilik sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. İlk evliliği olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, ikinci evliliği olan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Literatürde evlilik sayısı ile evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Akyazı vd. (2022) tarafından yürütülen çalışmanın bulgularına göre ilişki deneyimine sahip olan bireylerin olmayanlara göre daha eşitlikçi beklentilere sahip olduğu saptanmıştır. Bireylerin ilişki deneyimlerinin karşı cinsin beklentilerine dair önemli bir çerçeve sağladığı düşünülebilir. Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak ilk evliliklerinde haksızlığa uğrayan bireylerin eşitlikçi tutumlar geliştirdiğini söylemek mümkündür.

Evli bireylerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkeni açısından evlilik rol beklentilerine ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Bulgulara göre çocuk sahibi olmayan ve 1 ya da 2 çocuk sahibi katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, 3 ve daha fazla çocuk sahibi katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bununla birlikte 3 ve daha fazla çocuk sahibi katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanlarının, çocuk sahibi olmayan ve 1 ya da 2 çocuk sahibi katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sönmez'in (2021) araştırmasında elde edilen bulgulara göre ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireyler, çocuk sahibi olmayanlara göre daha geleneksel rolleri benimsemektedir. Ayrıca ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin eşitlikçi rol beklentileri çocuk sahibi olmayanlara göre daha düşük bulunmuştur. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki katılımcılar, 0-36 aylık ilk çocuklarına sahip evli bireyler ile sınırlandırılmıştır.

Ebeveynliğe geçiş, bireylerin cinsiyet rolü tutumlarını tümünden değiştirmemektedir ancak bireyleri eskisine göre daha geleneksel hale getirebilmektedir. Bunun sebebi muhtemelen evde çocuklarına bakmakla yükümlü olan annenin dışarıdan para getirecek bir baba figürüne ihtiyaç duyması ya da dışarıda çalışmak zorunda olan babanın evde çocuklara bakacak bir anne figürüne ihtiyaç duyması olarak düşünülebilir. Bu sebeple çocuk sahibi çiftlerin geleneksel rolleri benimsediği söylenebilir.

Evli bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumları arasındaki yordayıcı ilişkilere ilişkin tartışma. Araştırmada eşitlikçi rol beklentisi puanı ile geleneksel rol beklentisi puanı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Eşitlikçi rol beklentisi puanı ile evlilik doyum puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu, bununla birlikte geleneksel rol beklentisi puanı ile evlilik doyum puanı arasında da pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Evlilik rol beklentileri, evlilik doyumundaki değişimin yaklaşık %6'sını açıklamaktadır. Regresyon katsayıları ve katsayıların anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre eşitlikçi rol beklentisi ve geleneksel rol beklentisi, evlilik doyumunu pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer yandan eşitlikçi rol beklentisinin evlilik doyumunu açıklama gücü, geleneksel rol beklentisine göre daha yüksektir. Literatür incelendiğinde evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumunu üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır fakat alt değişkenler üzerinden yapılmış olan araştırmalar ile karşılaştırıldığında mevcut çalışmanın bulgularını destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmış olduğu görülmektedir. Tharp'ın (1963) yaptığı araştırmanın sonuçları, geleneksel erkeklerle eşitlikçi kadınlar arasında uyumsuz evlilik rol beklentilerine sahip olan çiftlerin, evliliklerinin birkaç ayı geçtikten sonra hedef-değer uzlaşısı düzeylerinde önemli ölçüde azalma yaşayacaklarını desteklemektedir. Bu bulgu, uyumsuz evlilik rol beklentilerine sahip çiftlerin iletişim zorlukları yaşayacaklarını ve bu durumun evlilik öncesi elde ettikleri hedef-değer uzlaşısı düzeylerini sürdürme yeteneklerini olumsuz etkileyeceğini gösteren bir görüşle uyumludur. Dolayısıyla evlilikten alacakları doyum düşük olacaktır. Hiller ve Philliber (1986) yapmış oldukları araştırmada erkeklerin para konularında geleneksel rollerini sürdürmek istemekte olduğunu ve kadınların da ev

işlerinden kendilerinin sorumlu olması gerektiğine inandığını bulgulamıştır. Bu sonuç, çiftlerin geleneksel evlilik rollerine ait ayrıcalıklardan vazgeçmek istemediğini ancak bazılarının faaliyetlerini geleneksel olmayan rollerde genişletmeye ilgi duyduğunu göstermektedir. Xu ve Lai'nin (2004) araştırması eşitlikçi rol beklentisi ile evlilikte eşit güç paylaşımı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulmuştur. Bulgular evli erkekler ve kadınlar arasında neredeyse eşittir. Bu sonuç, eşitlikçi cinsiyet ideolojisinin evlilikte gücün adil bir şekilde dağılımına yol açabileceğini ve buna bağlı olarak evlilik bağlarının güçlendirilebileceğini ve evlilikten alınacak doyumun artırılabilirliğini destekler. Bulgular, benzer evlilik rol beklentilerinin evlilik doyumunu yordadığını göstermektedir. Antill vd. (1983) tarafından yürütülen çalışmada ise eşitlikçi erkeklerin mutlu eşlere sahip olduğu görülmüştür. Kadınlar, kendi görüşleri geleneksel de olsa kocalarının eşitlikçi görüşlere sahip olmasını tercih ediyor. Kocalarının eşitlikçi görüşleri, eşlerinin güç ve özgürlük kazanmasına neden olarak mutluluklarını artırıyor olabilir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında ise hem eşitlikçi hem de geleneksel rol beklentilerinin evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Buna sebep olarak evli bireylerin partnerleriyle paralel rol beklentilerine sahip olduğu düşünülebilir. Çiftlerin benzer beklentilere sahip olmasının karşılıklı uyum sağladığı ve bireyleri evlilik doyumuna ulaştırdığı söylenebilir. Yine de eşitlikçi rol beklentilerinin evlilik doyumunu daha fazla açıklama gücü, değişen toplumsal cinsiyet rolleriyle birlikte cinsiyet eşitliğinin temel alındığı bir yaşama olan inancın çoğalmasından kaynaklı olabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu başlık altında araştırmadan elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

1. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, erkek katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Erkek katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, kadın katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

2. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin yaş düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- 18-34 yaş, 35-44 yaş, 55-64 yaş grubu katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, 45-54 yaş grubu katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- 18-54 yaş grubu katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, 55 yaş ve üstü yaş grubu katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

3. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının ise eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gören katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim gören katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin gelir getiren bir işte çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının ise gelir getiren bir işte çalışma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Gelir getiren bir işte

çalışan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, gelir getiren bir işte çalışmayan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

5. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi rol beklentisi puanlarının bireyin aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının ise aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre aylık geliri 14.001-19.000 TL arasında olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, aylık geliri 19.001 TL ve üstü olan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin kendi ailesinin gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

7. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin evlenme yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

8. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin evlilik süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- Evlilik süresi 7 yıl ve altı olan katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, evlilik süresi 14 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Evlilik süresi 8-13 yıl olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, evlilik süresi 2-7 yıl ve 20 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

9. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi rol beklentisi puanlarının evlilik sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentisi puanlarının ise evlilik sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İlk evliliği olan katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, ikinci evliliği olan katılımcıların puanına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

10. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi ve geleneksel rol beklentisi puanlarının bireyin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

- Çocuk sahibi olmayan, 1 ve 2 çocuk sahibi katılımcıların eşitlikçi rol beklentisi puanı, 3 ve daha fazla çocuk sahibi katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- 3 ve daha fazla çocuk sahibi katılımcıların geleneksel rol beklentisi puanı, çocuk sahibi olmayan, 1 ve 2 çocuk sahibi katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir

11. Araştırma sonuçları incelendiğinde eşitlikçi rol beklentisi puanı ile geleneksel rol beklentisi puanı arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Eşitlikçi rol beklentisi puanı ile evlilik doyumu puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklenti puanı ile evlilik doyumu puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik rol beklentileri, evlilik doyumundaki değişimin yaklaşık %6'sını açıklamaktadır. Regresyon katsayıları ve katsayıların anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre eşitlikçi rol beklentisi ve geleneksel rol beklentisi, evlilik doyumunu pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer yandan eşitlikçi rol beklentisinin evlilik doyumunu açıklama gücü, geleneksel rol beklentisine göre daha yüksektir.

5.2. Öneriler

Bu kısımda araştırma sürecine ve sonuçlarına dayalı olarak araştırmacılara, alandaki uygulayıcılara ve politika belirleyicilere yönelik bazı önerilere yer verilmiştir. Bu çalışma bulguları, özellikle evlilik öncesi dönemdeki bireylerle çalışan uzmanlar için değerli bir kaynak olarak görülebilir.

5.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler.

1. Evli çiftlerin paralel rol beklentilerinin evlilik doyumunu ne düzeyde etkilediğine dair bir araştırma yapılabilir. Bu araştırmanın tamamlayıcı nitelikte bir devam çalışması olacağı ve alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca bulgular doğrultusunda, gelecek nesillere daha

mutlu evlilikler yapabilmeleri için kendileriyle uyumlu eş seçebilmeleri açısından farkındalık sahibi olacakları bilgiler ve mesajlar aktarılabilir.

2. Bireyi ilk şekillendiren unsurun aile olmasından dolayı evlilik rol beklentilerinin ebeveyn kimlikleri tarafından belirlendiği söylenebilir. Evliliklerde mutluluk, her birey için evlilikle ilgili belirli ihtiyaçların ve beklentilerin tatminine bağlıdır. Bu nedenle genel eğilimlerin değil, spesifik olarak her bireyin evlilikle ilgili ihtiyaçlarının, kaçındığı ve eğilim gösterdiği tüm unsurların incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Alt kategoriler çoğaldıkça evlilikte doyum sağlayan kaynakların da daha anlaşılır hale geleceği düşünülmektedir. Dunn'a (1960) göre rol beklentilerinin doğasında olan çatışma veya hayal kırıklığı potansiyelini tanımak son derece önemlidir çünkü tutarsızlıklar ve gerçekçi olmayan beklentiler gelecekteki çatışmalar için uygun bir zemin hazırlar. Bu doğrultuda bireylerin temel ihtiyaçları ve serbest zaman alışkanlıkları ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiler incelenebilir.

5.2.2. Alanda çalışan psikolojik danışmanlara yönelik öneriler.

1. Bireylere evlilik öncesinde evlilik rol beklentilerine dair farkındalık eğitimleri verilebilir. Böylece kendi beklentileriyle uyumlu bir eş seçme konusunda bilinçlenebilirler.
2. Evlilikte rol beklentileriyle ilgili çatışma yaşayan çiftlerin eşitlikçi değerlerde buluşabilmeleri için bilişsel davranışçı terapiler uygulanabilir.

5.2.3. Politika yapıcılara ilişkin öneriler.

1. Toplumsal cinsiyet rollerinin temelleri ilk olarak ailede atıldığı için çocuk sahibi olacak çiftlere devlet kurumlarında toplumsal cinsiyet ayrımcılığı konusunda farkındalık eğitimleri verilebilir. Eşitlikçi tutum edinmeleri ve böylece doğacak olan çocuklarına da bu tutumları aktarmaları sağlanabilir.
2. Ailede temelleri atılan toplumsal cinsiyet rollerinin inşası okulda ve sosyal yaşamda devam ettiği düşünüldüğünden eğitim politikaları kapsamında çocukların kreş ve anaokullarından başlayarak toplumsal cinsiyet

ayrımcılığına maruz kalmayacakları bir eğitim sisteminde öğrenim görmeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abrahams, B., Feldman, S. S. & Nash, S. C. (1978). Sex role self-concept and sex role attitudes: Enduring personality characteristics or adaptations to changing life situations? *Developmental Psychology*, 14 (4), 393-400.
- Acitelli, L. K. & Antonucci T. C. (1994). Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples. *Journal of Personality and Social Psychology*. 67(4), 688-698.
- Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Akyazı, K. G., Çıtak, Ş. & Tosun, C., (2022). Evlilik tutumunun bir yordayıcısı olarak evlilik rol beklentileri. *ODÜSOBİAD* 12 (2), 931-948.
- Ali, P. A., McGarry, J. & Maqsood, A. (2020). Spousal role expectations and marital conflict: *Perspectives of Men and Women*. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-27.
- Altrocchi, J., & Crosby, R. D. (1989). Clarifying and measuring the concept of traditional vs. egalitarian roles in marriages. *Sex Roles*, 20(11-12), 639-648.
- Araji, S. K. (1977). *Husbands' and Wives' Attitude-Behavior Congruence on Family Roles*. *Journal of Marriage and the Family*, 39(2), 309.
- Antill, J. K., Cotton, S. & Tindale, S. (1983). Egalitarian or traditional: Correlates of the perception of an ideal marriage. *Australian Journal of Psychology*, 35(2), 245-257.
- Aydın-Kılıç, Z. N. (2016). *Ankara-Trabzon-Erzurum örnekleminde babanın çocuğun hayatına katılımı ve baba-çocuk ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bacanlı, H. & Terzi Işık, Ş. (2015). *Yetişkinlik ve yaşlılık; gelişimi ve psikolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Bakırtaş, T. (2020). Modern psikoloji tarihi, *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 88-92.
- Barnet, C. R. & Baruch, K. G. (1987). Determinants of fathers perception in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 29-40.
- Basow, S. A. (1992). *Gender stereotypes and roles*. California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Başbuğu, A. Y. (1995). *Özel alandan kamusal alana: siyasal temsil ve kadınlar, insan, toplum bilim, 4. ulusal sosyal bilimler kongresi bildirileri*. İstanbul: Kavram Yayınları.

- Bell, R. R. (1971). *Adjustment in marriage, marriage and family interaction*, Third Edition, The Dorsey Press Homewood, Illinois, Irwih-Dorsey Limited, Georgetown, Ontario, 286-294.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet: bize yüklenen roller*, (Çev: Kader Ay). İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Bilen, M. (1983). *Sağlıklı insan ilişkileri*, Teknik Basım Sanayi Matbaası, 67-68.
- Bolzendahl, C. I. & Myers, D. J. (2004). Feminist attitudes and support for gender equality: Opinion change in women and men, 1974–1998. *Social Forces*, 83(2), 759-789.
- Boran, F. (2003). *Aşk ve evlilik*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Botkin, D. R., Weeks, M. O. & Morris, J. E. (2000). Changing marriage role expectations: 1961–1996. *Sex Roles*, 42, 933–942.
- Bradbury, N. B., Fincham, F. D. & Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and The Family*, 62, 964-980.
- Bradbury, T. N. & Karney, B. R. (2004). Understanding and altering the longitudinal course of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66, 862-879.
- Budak, H. & Küçükşen, K. (2018). Türkiye'nin sosyal transformasyon sürecinde y kuşağının "toplumsal cinsiyet rolü" tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (66), 561-576.
- Burr, W. R. (1970). Satisfaction with various aspects of marriage over the life cycle: A random middle class sample. *Journal of Marriage and The Family*, 32 (1), 29-37.
- Buunk, B. P. & Van Yperen, N. W. (1991). Referential comparisons, relational comparisons, and exchange orientation: Their relation to marital satisfaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(6), 709–717.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. 14. Baskı, Ankara: PEGEM Akademi.
- Candoğan, B. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İş-Aile Yaşamı Dengesi Tartışmaları ile Yeniden Üretimi*. (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve aile hayatı; AEP uygulama ve yaygınlaştırma projesi kitabı*. İstanbul: Nakış Ofset.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*, İstanbul: Ayrıntı.

- Cox, F. D. (2006). *Human intimacy: Marriage, the family, and its meaning*. Belmont, CA: Thomson/Wadsworth.
- Cutrona, C. E. (1996). Social support as a determinant of marital quality: The interplay of negative and supportive behaviors. *Handbook of social support and the family*. Plenum series on stress and coping. New York, NY, US: Plenum Press, 173-194.
- Çağ, P. & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çaplı, O. (1992). *Evlenmeye hazır mısınız?* Ankara, Yenişehir: Bilgi Yayınevi.
- Çavdar, D. (2013). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması* (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çıtışlı Turgut, M. K. (2018). *Evlilik çatışması ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolü* (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Çimen, Ş. E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çopur, Z. & Şafak, Ş. (1999). Gençliğin evliliğe ilişkin rol beklentilerinin oluşması. *Eğitim ve Bilim*, 23(113).
- Davis, S. N. & Greenstein, T. N. (2004). Cross-national variations in the division of household labor. *Journal of Marriage and Family*, 66, 1260–1271.
- Demircioğlu, N. S. (2000). *Boşanmanın, çalışan kadının statüsü ve cinsiyet rolü üzerine etkisi*. (Doktora tezi) Ege Üniversitesi, İzmir.
- Demo, D. H. & Ganong, L. H. (1994). *Families and change: Coping with stressful events*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Doğan, E. (2014). *Woman's general marital adjustment and relationship style for marital adjustment in relation to dyadic trust and depression*. A Thesis Submitted to the Graduate School of Social Sciences of Bahçeşehir.
- Dökmen, Y. Z. (2015). *Toplumsal cinsiyet*, İstanbul: Remzi kitabevi.
- Dunn, M. S. (1960). Marriage role expectations of adolescents. *Marriage and Family Living*, 22(2), 99- 111.
- Dvorsky, G. & Hughes, J. (2008). Postgenderism: Beyond the gender binary.

- Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 247-281.
- Emiroğlu, K. (2002). *Gündelik hayatımızın tarihi*. Ankara: Dost Yayınları.
- Emrahoğlu, E. F. (2021). *Bilinçli farkındalık, evlilikte bilinçli farkındalık, empati ve evlilikte problem çözmenin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. (Uzmanlık Tezi). Ankara.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. & Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.
- Ersanlı, S. & Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme kuram ve uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği) *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.
- Eşsizöğlü, A., Yenilmez, Ç., Güleç, G. & Yazıcıoğlu, Y. (2012). *Aile yapısı ve ilişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Faulkner, R. A., Davey, M., & Davey, A. (2005). Gender related predictors of change in marital satisfaction and marital conflict. *The American Journal of Family Therapy*, 33, 61-83.
- Fincham, F. D. (2003). Marital conflict: Correlates, structure and context. *Current Directions in Psychological Science*, 12(1), 23-27.
- Framo, J. L. (1996). A personal retrospective of the family therapy field: Then and now. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(3), 289-316.
- Freeman, J. (1973). The origins of the women's liberation movement. *American Journal of Sociology*, 78, 792-811.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gladding, S. T. (2011). *Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları* (Yıldırım, İ. & Keklik, İ. Çev. Ed.). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270.
- Gökmen, A. (2001). Evli eşlerin birbirine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi. (Yüksek lisans tezi). Ankara.
- Güleç, G. (2013). "Aile yapısı ve ilişkileri." *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*.

- Gülsün, M., Ak, M. & Bozkurt, A. (2009). *Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik, psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 1, 68-79.
- Güneş, H. N. (2018). Feminist akımlarda aile. *Social Sciences Research Journal*, 7(3), 142-153.
- Güven, N. & Sevim, S. A. (2007). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28):49-61.
- Hawkins, D. N. (2005). Unhappily ever after: Effects of long term, low quality marriages on well-being social forces. *The University of North Carolina Press*, 84 (1), 451-471
- Heyman, R. E., Sayers, S. L. & Bellack, A. S. (1994). Global marital satisfaction versus marital adjustment: An empirical comparison of three measures. *Journal of Family Psychology*, 8, 432-446.
- Hiller, D. V. & Philliber, W. W. (1986). The division of labor in contemporary marriage: Expectations, perceptions, and performance. *Social Problems*, 33(3), 191-201.
- Hortaçsu, N. (2007). Family-versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103-116.
- Hortaçsu, N. (2012). *İnsan ilişkileri*. Ankara: İmge yayınları.
- Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili bir değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 12-24.
- Hurvitz, N. (1965). The marital roles inventory as a counseling instrument. *Journal of Marriage and the Family*, 27(4), 492-501.
- Hünler, O. S. & Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99 – 108.
- İdiz, Z. (2009). *Evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki bağlantıların sosyal psikolojik açıdan incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İmamoğlu, E. O. (1991). *Aile içinde kadın-erkek rolleri*. Türk Aile Ansiklopedisi. (832-835). Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı.
- İmamoğlu, O. (1993). Değişen dünyada değişen aile içi roller. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1, 58-68.

- İmamoğlu, O. (1995). *Değişim sürecinde aile; evlilik ilişkileri bireysel gelişim ve demokratik değerler, aile kurultayı değişim sürecinde aile; toplumsal kalıtım ve demokratik değerler*. T.C. Başkanlık ve Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- İşmen-Gazioğlu, A. E. (2006). Genç yetişkinlerin evlilik ve aile hayatına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23(23), 107- 123.
- Kabasakal, Z. & Soylu, Y. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 208-214.
- Kamp-Dush, C. M., Yavorsky, J. E. & Schoppe-Sullivan, S. J. (2018). What are men doing while women perform extra unpaid labor? Leisure and specialization at the transitions to parenthood. *Sex Roles*, 78(11), 715-730.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavak, A. (2018). *Evli bireylerde çatışma yönetimi ve evlilik doyumunu*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, M. (2012). *Evli çiftlerde görülen ruhsal belirtiler ile aile işlevsellik düzeyi arasındaki ilişki*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kimmel, M. S. (2000). *The gendered society*. New York: Oxford University Press.
- Kirby, J. S. (2005). *A study of the marital satisfaction levels of participants in a marriage education course*. Doctoral Dissertation, Department of 370 Educational Leadership and Counseling Department, University of Louisiana, Monroe.
- Knox, D. & Schahct, C. (2009). *Choices in relationships: An introduction to marriage and the family*. Canada: Cengage Learning.
- Knudson-Martin, C. & Laughlin, M. J. (2005). Gender and sexual orientation in family therapy: Toward a postgender approach. *Family Relations*, 54(1), 101-115.
- Köksal, B. & İlhan, T. (2018). Evlilik rol beklentileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi / Ege Journal of Education*, 19(1), 300-319.
- Kublay, D. (2013). *Evlilik uyumu: Değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi. (Yüksek lisans tezi). Trabzon.
- Larson, J. H. & Holman, T. B. (1994). Predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43, 228-237.

- Laws, J. L. (1971). A feminist review of marital adjustment literature: The rape of the Locke. *Journal of Marriage and Family*, 33(3), 483-516.
- Liberman, R. P., Wheeler, E. G., De Visser, L. A. J. M., Kuehnel, J. & Kuehnel, T. (1980). *Handbook of marital therapy: A positive approach to helping troubled relationships*. Plenum Press: New York.
- Litzinger, S. & Gordon, K. C. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction and marital satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 31(5), 409- 424.
- Mangus, A. R. (1957). Role theory and marriage counseling. *Social Forces*, 35, 200–209.
- Markus, H. R. & Kitayama, S. (1991). Culture and self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224–253.
- Markwart, L. L. (1999). *Differences in the marriage role expectations of post-secondary students from divorced and intact family backgrounds in accordance with family-of-origin social class*. Unpublished master's thesis, University of Regina, Canada.
- Morgan, C. S. & Walker, A. J. (1983). Predicting Sex Role Attitudes. *Social Psychology Quarterly*, 46(2), 148.
- Mulac, A., Lundell, T. L. & Bradac, J. (1986). Male-female language differences and attributional consequences in a public speaking situation: Toward an explanation of the gender-linked language effect. *Communication Monographs*, 53(2), 115-129.
- Murstein, B. I. (1970). Stimulus-Value-Role: A theory of marital choice. *Journal of marriage and family*, 32, 465-481.
- Mutlu, M. (2004). *Üniversite gençliğinin evlilik ve aile kurumuna yaklaşımı: Fırat üniversitesi uygulaması* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Odell, M. & Quinn, W. H. (1998). Congruence, desire for change, and adjustment during the first year of marriage. *Marriage and Family Review*, 27(1-2), 91-112.
- Onur, B. (1986). *Gelişim psikolojisi yetişkinlik-yaşlılık-ölüm*. Ankara: V Yayınları.
- Okutan, N. & Büyükşahin-Sunal, A. (2010). Romantik ilişkilerde bağlanım: Dindarlık algısı ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 80-88.
- Orathinkal, J. & Vansteenwegen, A. (2006). “The effect of forgiveness on marital satisfaction in relation to marital stability” *Contemporary Family Therapy*. Vol, 28(2), 251-260.

- Öcal-Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Özaydınlık, Ş. (2014). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Özgüven, E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özüğurlu, K. (1990). *Evlilik raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Parlak, S. & Bakiler, E. (2018). Perceptions of masculinity and choice of spouse of Turkish university students. *Intersections-Gender and Sexuality In Asia And The Pacific*, (42), 1-12.
- Parsons, T. (1942). Age and sex in the social structure of the United States. *American Sociological Review*, 7(5), 604-616.
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Pollock, A. D., Die, A. H. & Marriott, R. G. (1990). Relationship of communication style to egalitarian marital role expectations. *The Journal of Social Psychology*, 130(5), 619-624.
- Rabin, C. (1998). Gender and intimacy in the treatment of couples in the 1990s. *Sexual and Marital Therapy*, 13(2), 179-190.
- Rebello, K., Junior, M. & Brito, R. (2014). Fundamental factors in marital satisfaction: An assessment of Brazilian couples. *Psychology*, 5, 777-784.
- Robert, L. (2005). The subjective experience of marital quality and its determinants. *Journal of Family Psychology*, 19(1), 156-165.
- Rogers, S. J. & Amato, P. R. (2000). Have changes in gender relations affected marital quality? *Social Forces*, 79(2), 731-753.
- Rosen-Grandon, J. R. (1999). *The Relationship between marital characteristics, marital interaction process and marital satisfaction* (Doctoral dissertation). University of North Carolina.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J. & Morrow, G. D. (1986). Predicting satisfaction and commitment in adult romantic involvements: an assessment of the generalizability of the investment model. *Social Psychology Quarterly*, 49(1), 81-89.

- Schroeder, K. A., Blood, L. L. & Maluso, D. (1992). An intergenerational analysis of expectations for women's career and family roles. *Sex Roles*, 26, 273–291.
- Slocum, W. L. & Nye, F. I. (1976). "Provider and housekeeper roles." Pp. 81-99 in F. Ivan Nye (Ed.), *Role Structure and Analysis of the Family*. Beverly Hills: Sage Publications, Inc.
- Sokolski, D. M. & Hendrick, S. S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy*, 26 (1), 39-49.
- Sönmez, A. C. (2021). *Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin güç paylaşımı ve rol beklentileri bakımından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Sterrett, J. E. & Bollman, S. R. (1970). Factors Related to Adolescent's Expectations of Marital Roles, *The Family Coordinator*, 19, 353-357.
- Şahin, E. S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin çeşitli kaynaklardan aldıkları evlilik mesajları ve evliliğe ilişkin tutumları* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, Y. (2020). *Evlilikte empati ile evlilik doyumu ve affetme arasındaki ilişkide farkındalığın rolü: Karma bir araştırma*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şahinkaya, R. (1991). Türk Aileleri Hangi Yönlerden Birbirlerinden Farklılık Gösterirler (Derleyenler: Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem). *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar: Yapı ve Tarihi Süreç*, Ankara: Bilim Serisi, 47-52.
- Tarhan, N. (2011). *Son sığınak aile*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Terman, L. M., Bittenwieser, P., Ferguson, L. W., Johnson, W. B. & Wilson, D. P. (1938). *Psychological factors in marital happiness*. New York: McGraw-Hill.
- Tezer, E. (1986). Evlilik doyumu. *Türk Psikoloji Dergisi*, 4(12), 13-17.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Tezer Yörük, N. (2016). Examining marital satisfaction in binational marriages, from an ecosystem perspective (Doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Tharp, R. G. (1963). Psychological patterning in marriage. *Psychological Bulletin*, 60(2), 97–117.

- Tosun, C. & Yazıcı, H. (2021). Algılanan ebeveyn ilişki tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların evlilik rol beklentileri üzerindeki etkisi: geleneksel mi, eşitlikçi mi? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 173-188.
- Tosyalı, M. (2010). *Evli bireylerde bağımlı ve özerk (sosyotropik-otonomik) kişilik özellikleri, empati ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Turanlı, P. (2010). *Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu ile Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (40), 55-64.
- Tutarel-Kışlak, S. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 51-62.
- Tutarel-Kışlak, S. & Göztepe, I. (2012). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27-46.
- Türkiye Aile Yapısı Araştırması. (2013). Türkiye aile yapısı araştırması tespitler, öneriler, Ankara: Ankara Üniversitesi Açık Ders.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 8/12/2001.
- Tynes, B. M. (2007). Examining the link between husband and wife education and marital satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 69(1), 32-44.
- Vannoy, D. & Philliber, W. W. (1992). Wife's employment and quality of marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 54(2), 387.
- Vatandaş, C. (2007). *Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı*. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Waite, L. J., Goldscheider, F. K. & Witsberger, C. (1986). Nonfamily living and the erosion of traditional family orientations among young adults. *American Sociological Review*, 51, 541-554.
- Weeks, M. O. & Botkin, D. R. (1987). A longitudinal study of the marriage role expectations of college women: 1961-1984. *Sex Roles*, 17, 49-58.
- Weeks, M. O., Crosby, J. F. & Tackett, J. R. (1981). Changing marriage role expectations of college women: 1961 to 1978. *International Journal of Sociology of the Family*, 11, 115-126.

- Weeks, M. O. & Gage, B. A. (1984). A comparison of marriage role expectations of college women enrolled in a functional marriage and family course in 1961, 1972 and 1978. *Sex Roles, 11*, 377–388.
- Wong, S. & Goodwin, R. (2009). Experiencing marital satisfaction across three cultures: A qualitative study. *Journal of Social and Personal Relationships, 26*(8), 1011-1028.
- Woody, R. H. & Woody, J. D. (1973). Sexual, marital and familial relations. Illinois: Bannerstone House.
- Xu, X. & Lai, S. C. (2004). Gender ideologies, marital roles, and marital quality in Taiwan. *Journal of Family Issues, 25*(3), 318–355.
- Yazıcı, B. ve Demirli, C. (2020). Evlilik kararı alan bireylerin evliliğe yükledikleri anlam ile evlilik öncesi ilişkilerin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7* (7), 295-326.
- Yıldırım, S. (2021). Evlenme tercihlerinin dönüşümünde kuşaklararası farkın toplumsal değişim temelinde incelenmesi: Iğdır Üniversitesi örneği. *Sosyoloji Dergisi, (41-42)*, 53-79.
- Yorgancılar, S. (2023). Ankara’da evlenme hazırlığında bulunan çiftlerin evlilik rol beklentileri. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi, 9* (3), 605-629.
- Yörükan, T. (2010). *Alfred Adler sosyal roller ve kişilik*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Yurdakul, Y. (2019). *Beş faktör kişilik özellikleri ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin eş uyumu ile olan ilişkileri: Evli çiftlerde kesitsel bir çalışma* (Yüksek lisans tezi). İstanbul.
- Yüksel, Ö. (2013). Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Zhang, Z. & Hayward, M. D. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage & Family, 68*(3), 639- 657.

EKLER

EK-A: Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Lütfen aşağıda istenilen bilgileri yazınız ve seçenekli sorularda size uygun olan seçeneğin yanındaki ( ) ile gösterilen alana X işareti koyarak belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz nedir?

- Kadın
 Erkek

2. Yaşınız kaçtır?

- 24 yaş ve daha altı
 25 – 34 arası
 35 – 44 arası
 45 – 54 arası
 55 – 64 arası
 65 yaş ve üzeri

3. Eğitim durumunuz hangisine uygundur?

- İlkokul mezunu
 Ortaokul mezunu
 Lise mezunu
 Ön lisans mezunu (2 yıllık eğitim)
 Lisans mezunu
 Lisansüstü mezunu

4. Şu an gelir getiren bir işte çalışıyor musunuz?

- Evet
 Hayır

5. Gelir düzeyiniz aşağıdakilerden hangisine uygundur?

- 9000 TL ve daha altı
 9001 -14000 TL arası
 14001- 19000 TL arası
 19001 TL ve daha üstü

6. Size göre kendi kök ailenizin gelir düzeyi aşağıdakilerden hangisine uygundur?

- Düşük
 Orta
 Yüksek

7. Kaç yaşında evlendiniz?

- 18 yaş ve altı
 19-24 yaş
 25-30 yaş
 31 yaş ve üstü

8. Kaç senedir evlisiniz?

- 0-1 yıl
 2-7 yıl
 8-13 yıl
 14-19 yıl
 20 yıl ve üstü

9. Şu an kaçınıcı evliliğinizi yaşıyorsunuz?

- İlk evliliğim
 İkinci evliliğim
 Üçüncü ve üstü evliliğim

10. Kaç çocuğa sahipsiniz?

- 0
 1
 2
 3 ve üstü

EK-B: Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ) – Örnek Maddeler

Aşağıda evlilik rol beklentilerini içeren çeşitli maddeler bulunmaktadır. Lütfen her bir evlilik rol beklentisini dikkatli bir şekilde okuyup sizin için ne kadar önemli olduğunu 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılıyorum) arasında derecelendiriniz. Değerli görüşlerinizi bizim için çok önemlidir. Tüm ifadeleri mümkün olduğunca dürüst ve doğru bir şekilde işaretlediğinizden emin olunuz. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Hiç Katılmıyorum

**Orta düzeyde
katılıyorum**

**Tamamen
Katılıyorum**

1	2	3	4	5					
1	Eşler ailenin tamamını ilgilendiren konularda karar alırken eşit haklara sahip olmalıdır.				1	2	3	4	5
2	Erkek uyandığında kahvaltısı hazır olmalıdır.				1	2	3	4	5
3	Bir konuda karar alınırken son söz erkeğe ait olmalıdır.				1	2	3	4	5
4	Ailenin ekonomik kararları hakkında eşler eşit haklara sahip olmalıdır.				1	2	3	4	5
5	Erkeğin temel görevi ailesinin geçimini sağlamaktır.				1	2	3	4	5
6	Eğer eğlenmeye gidilecekse, nereye gidileceğine eşler birlikte karar vermelidir.				1	2	3	4	5
7	Çamaşır yıkamak, temizlik yapmak, yemek pişirmek gibi işler kadına ait olmalıdır.				1	2	3	4	5

EK-C: Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) - Örnek Maddeler

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle katılıyorum

EK-D: Etik Kurul İzni

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı No	Toplantı Tarihi	Toplantı Saati	Toplantı Yeri
2023 – 05	08.06.2023	11.00	Toplantı Salonu

KARAR NO: 2023-05-94: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 190603076 numaralı Pınar TETİK' in "Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentileri İle Evlilik Uyumları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 19.04.2023 tarih ve 2023-04 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

BİRİM Etik Kurul Başkanlığı 08.06.2023 TARİH 2023 – 05 ETİK KURUL TOPLANTI TUTANAĞI KARAR ÖRNEĞİ

Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sokak No:1 34310 Avcılar / İSTANBUL
Tel: (+90212) 422 70 00 Faks: (+90212) 422 74 01
www.gelisim.edu.tr [https://\(birim\).gelisim.edu.tr](https://(birim).gelisim.edu.tr) [\(birim\)@gelisim.edu.tr](mailto:(birim)@gelisim.edu.tr)

KYS.YD.004 / 4.08.2022 / 0 / 4.08.2022

1/1

